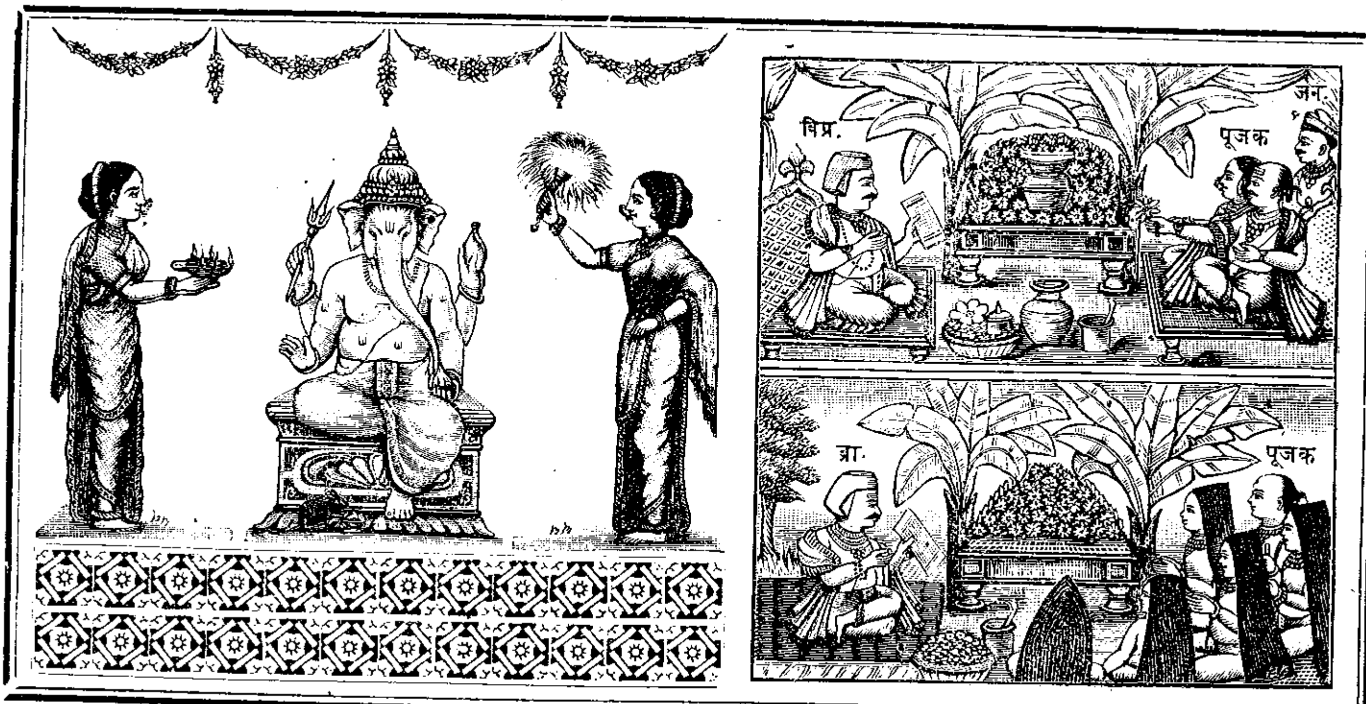

श्रीगणेशायनमः ॥ अथभाद्रपदशुक्लचतुर्थ्यांसिद्धिविनायकव्रतं ॥ हेमाद्रौस्कांदे ॥ तच्चमध्याह्नव्यापिन्यांकार्यं ॥ प्रातःशुक्लतिलैःस्नातोमध्याह्नेपूजयेन्नृपेतितत्रैवपूजाविधानात् दिनद्वयेतद्व्याप्तावव्याप्तावेकदेशव्याप्तौवापूर्वाऽन्यथापरा ॥ चतुर्थीगणनाथस्यमातृविद्धाप्रशस्यते ॥ मध्याह्नव्यापिनीसातुपरतश्चेत्परेहनीतिबृहस्पत्युक्तेः ॥ अथव्रतविधिः ॥ ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ श्रीमन्महागणाधिपतयेनमइत्यादिदेशकालौसंकीर्त्य ॥ श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ॥ ममेहजन्मनिजन्मजन्मांतरेचस्त्रीपुत्रपौत्रधनविद्याजययशआयुरारोग्याद्यभीष्टकामनासिद्धिपूर्वकश्रीसिद्धिविनायकप्रीत्यर्थंप्रतिवार्षिकविहितंयथाशक्तियथाज्ञानेनयथामीलितोपचारद्रव्यैःपुरुषसूक्तपुराणोक्तमंत्रैर्ध्यानावाहनाद्युपचारैःपार्थिवगणपतिपूजनमहंकरिष्ये ॥ तथाचआसनादिदिग्बंधादिकलशपूजनंशंखार्चनंघंटाराधनंपुरुषसूक्तादिन्यासान्मूर्तौप्राणप्रतिष्ठांचकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य, आसनविधिंपुरुषसूक्ता

दिन्यासांश्चकृत्वाकलशशंखघंटानांपूजनंकुर्यात् ॥ ततः ॥ अपवित्रःपवित्रोवास
र्वावस्थांगतोपिवा ॥ यःस्मरेत्पुंडरीकाक्षंसबाह्याभ्यंतरंशुचिः ॥ पूजाद्रव्याणि
संप्रोक्ष्य आत्मानं च प्रोक्षेत् ॥ अथपार्थिवमूर्तौदेवतास्थापनं ॥ हेरंबायनमः,
मृदाहरणं ॥ सुमुखायनमः, संघट्टनं ॥ गौरीसुतायनमः, स्थापनं ॥ अथप्राणप्र
तिष्ठांकुर्यात् ॥ सायथा ॥ अस्यश्रीप्राणप्रतिष्ठामंत्रस्यब्रह्मविष्णुमहेश्वराऋषयः ॥
ऋग्यजुःसामाथर्वाणिछंदांसि ॥ पराप्राणशक्तिर्देवता ॥ आंबीजं ॥ न्हींशक्तिः ॥
क्रोंकीलकं ॥ अस्यांमूर्तौप्राणप्रतिष्ठापनेविनियोगः ॥ ॐ आंन्हींक्रों, अं यं रं लं
वं शं षं सं हं क्षं अः, क्रों न्हीं आं हंसःसोहम् ॥ अस्यांमूर्तौप्राणाइहप्राणाः ॥
पुनः ॐआं न्हीं क्रों, अं० ॥ अस्यां० जीवइहस्थितः ॥ पुनः ॐआं न्हीं क्रों, अं० ॥
अस्यांमूर्तौसर्वेंद्रियाणिवाङ्मनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणपाणिपादपायूपस्थानी
हैवागत्यसुखंचिरंतिष्ठंतुस्वाहा ॥ ॐअसुनीतेपुनरस्मासुचक्षुःपुनः प्राणमिहनोधे

हिभोगम् ॥ ज्योक्पश्येमसूर्यमुच्चरंतमनुमतेमृळयानःस्वस्ति ॥ गर्भाधानादिपं
चदशसंस्कारसिद्ध्यर्थंपंचदशप्रणवावृत्तीःकरिष्ये ॥ ॐ १५ वारं ॥ रक्तांभोधिस्थ
तोल्लसदरुणसरोजाधिरूढाकराब्जैःपाशंकोदंडमिक्षूद्भवमथगुणमप्यंकुशंपंचबा
णान् ॥ बिभ्राणासृक्कपालंत्रिनयनलसितापीनवक्षोरुहाढ्यादेवीबालार्कवर्णाभव
तुसुखकरीप्राणशक्तिःपरानः ॥ इतिसंप्रार्थ्य ॥ ॐतच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरंत् ॥
पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं ॥ इतिमंत्रेणदेवस्याज्येननेत्रोन्मीलनंकृत्वा ॥
सिद्धिविनायकायनमः ॥ इतिनाममंत्रेणगंधादिपंचोपचारैःसंपूजयेत् ॥ अथ
ध्यानं ॥ एकदंतंशूर्पकर्णंगजवक्त्रंचतुर्भुजं ॥ पाशांकुशधरंदेवंध्यायेत्सिद्धिविनाय
कं ॥ ध्यायेद्देवंमहाकायंतप्तकांचनसंनिभं ॥ चतुर्भुजंमहाकायंसर्वाभरणभूषित
म् ॥ दंताक्षमालापरशुपूर्णमोदकहस्तकं ॥ मोदकासक्तशुंडाग्रमेकदंतंविनायकं ॥
श्रीसिद्धिविनायकायनमः ॥ ध्यायामि ॥ ॐ सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःस

हस्तंपात् ॥ सभूमिंविश्वतोंवृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलं ॥ आवाहयामिविघ्नेशसुररा
जार्चितेश्वर ॥ अनाथनाथसर्वज्ञपूजार्थंगणनायक ॥ श्रीसिद्धिविनायकायन
मः आवाहयामि ॥ ॐ पुरुषएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यं ॥ उतामृतत्वस्येशानो
यदन्नेनातिरोहति ॥ विचित्ररत्नरचितंदिव्यास्तरणसंयुतम् ॥ स्वर्णसिंहासनं
चारुगृहाणसुरपूजित ॥ श्रीसि०आसनार्थेअक्षतान्समं० ॥ ॐ एतावानस्य
महिमातोज्यायांश्चपूरुषः ॥ पादोऽस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि ॥ स
र्वतीर्थसमानीतंपाद्यंगंधादिसंयुतम् ॥ विघ्नराजगृहाणेदंभगवन्भक्तवत्सल ॥
श्रीसिद्धि०पाद्यंस० ॥ ॐ त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः ॥ ततोवि
ष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेअभि ॥ अर्घ्यंचफलसंयुक्तंगंधपुष्पाक्षतैर्युतम् ॥
गणाध्यक्षनमस्तेस्तुगृहाणकरुणानिधे ॥ श्रीसि० अर्घ्यं समर्प० ॥ दध्याज्यमधु
संयुक्तंमधुपर्कंमयाहृतं ॥ गृहाणसर्वलोकेशगणनाथनमोस्तुते ॥ श्रीसि०मधुपर्कं

स० ॥ ॐ तस्माद्विराळजायतविराजोअधिपूरुषः ॥ सजातोअत्यरिच्यतपश्चाद्भू
मिमथोपुरः ॥ विनायकनमस्तुभ्यंत्रिदशैरभिवंदित ॥ गंगाहृतेनतोयेनशीघ्रमाच
मनंकुरु ॥ श्रीसि० आचमनंस० ॥ ॐयत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत ॥ वसंतो
अस्यासीदाज्यंग्रीष्मइध्मःशरद्धविः ॥ गंगादिसर्वतीर्थेभ्यआनीतंतोयमुत्तमम् ॥
भक्त्यासमर्पितंतुभ्यंस्नानायाभीष्टदायक ॥ श्रीसि० मलापकर्षस्नानंस० ॐआ
प्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं ॥ भवावाजस्यसंगथे ॥ कामधेनुसमुद्भूतंप
रमंपावनंपयः ॥ तेनस्नानंकुरुष्वत्वंहेरंबगणनायक ॥ श्रीसि०पयःस्नानंस० ॥ पयः
स्नानानंतरंशुद्धोदकस्नानंस० सकलपूजार्थेअक्षतान्सम० ॥ ॐदधिक्राव्णोअका
रिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्प्राणआयूंषितारिषत् ॥ चंद्रमंड
लसंकाशंसर्वदेवप्रियंदधि ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगणनायक ॥ श्रीसि०द
धिस्नानंस०दधिस्नानानं०सकलपू० ॥ ॐ घृतंमिमिक्षेघृतमस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृ

तम्वंस्यधाम ॥ अनुष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यं ॥ आज्यं सुराणामाहारआज्यंयज्ञेप्रतिष्ठितम् ॥ आज्यंपवित्रंपरमंस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीसि० घृतस्नानंस० घृतस्नानानं० सकलपू० ॥ ॐ मधुवाताऋतायतेमधु क्षरंतिसिंधवः ॥ माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसोमधुमत्पार्थिवंरजः ॥ मधुद्यौरस्तुनःपिता ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाँअस्तुसूर्यः ॥ माध्वीर्गावोभ वंतुनः ॥ सर्वौषधिसमुद्भूतंपीयूषमधुरंमधु ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगि रिजासुत ॥ श्रीसि० मधुस्नानंस० मधुस्नानानं० सकलपू० ॥ ॐ स्वादुःप वस्वदिव्यायजन्मनेस्वादुरिंद्रायसुहवीतुनाम्ने ॥ स्वादुर्मित्रायवरुणायवायवेबृह स्पतयेमधुमाँअदाभ्यः ॥ इक्षुदंडसमुद्भूतादिव्यशर्करयाह्यहम् ॥ स्नापयामिम हाभक्त्याप्रीतोभवशिवात्मज ॥ श्रीसि० शर्करास्नानंस० शर्करास्नानानंत रं०सकलपू० ॥ ॐ कनिक्रदज्जनुषंप्रब्रुवाणइयर्तिवाचमरितेवनावं ॥ सुमंगल

श्शकुनेभवासिमात्वाकाचिदभिभाविश्व्याविदत् ॥ मात्वाश्येनउद्वधीन्मासुप र्णोमात्वाविददिषुमान्वीरोअस्ता ॥ पित्र्यामनुप्रदिशंकनिक्रदत्सुमंगलोभद्रवा दीवदेह ॥ अवक्रंददक्षिणतोगृहाणांसुमंगलोभद्रवादीशकुंते ॥ मानस्तेनईश तमाघशंसोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ तैलेलक्ष्मीर्जलेगंगायतस्तिष्ठतिवैप्रभो ॥ तन्मांगलिकस्नानार्थंजलतैलेसमर्पये ॥ श्रीसि० मांगलिकस्नानंस० ॥ अंगोद्वर्त नकंदेवकस्तूर्यादिविमिश्रितम् ॥ लापनार्थंगृहाणेदंहरिद्राकुंकुमैर्युतं ॥ श्रीसि०अं गोद्वर्तनंस० ॥ नानातीर्थादाहृतंचतोयमुष्णंमयाकृतम् ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामि स्वीकुरुष्वदयानिधे॥ श्रीसि०उष्णोदकस्नानंस० उष्णो० नं० सकलपू० ॥ ॐआ पोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्य भाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ ३ ॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीं ॥ ईश्वरींसर्वभू

तानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ कर्पूरैलासमायुक्तंसुगंधद्रव्यसंयुतम् ॥ गंधोदकंगणाध्यक्षस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीसि० ॥ गंधोदकस्नानंस० गंधोदकस्नानानंतरंशुद्धोदक० ॥ श्रीसिद्धि० ॥ वस्त्रोपवस्त्रार्थेअक्षतान्स० ॥ यज्ञोपवीतार्थेअक्षतान्स० ॥ विलेपनार्थेचंदनंस० ॥ अलंकरणार्थेअक्षतान्० ॥ पूजार्थेपुष्पाणिस० ॥ धूपंस० ॥ दीपंस० ॥ नैवेद्यार्थेपंचामृतशेषनैवेद्यंस० ॥ ॐ प्राणाय० ॥ ६ ॥ उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुखप्रक्षालनंस० ॥ करोद्वर्तनार्थेचंदनंस० ॥ मुखवासार्थेतांबूलंस० ॥ स्वर्णपुष्पदक्षिणांस० ॥ शेषोपचारार्थेनमस्कारंस० ॥ अनेनपूर्वाराधनेन श्रीसिद्धिविनायकःप्रीयतांनमम ॥ उत्तरेनिर्माल्यंविसृज्यमहाभिषेकंकुर्यात् ॥ ॐ नमस्तेगणपतये ॥ त्वमेवप्रत्यक्षंतत्त्वमसि ॥ त्वमेवकेवलंकर्तासि ॥ त्वमेवकेवलंधर्तासि ॥ त्वमेवकेवलंहर्तासि ॥ त्वमेवसर्वंखल्विदंब्रह्मासि ॥ त्वंसाक्षादात्मासिनित्यं ॥ ऋतंवच्मि ॥ सत्यंवच्मि ॥ अवत्वंमां ॥

अववक्तारं ॥ अवश्रोतारं ॥ अवदातारं ॥ अवधातारं ॥ अवानूचानमवशिष्यं ॥ अवपश्चात्तात् ॥ अवपुरस्तात् ॥ अवोत्तरात्तात् ॥ अवदक्षिणात्तात् ॥ अवचोर्ध्वात्तात् ॥ अवाधरात्तात् ॥ सर्वतोमांपाहिपाहिसमंतात् ॥ त्वंवाङ्मयस्त्वंचिन्मयः ॥ त्वमानंदमयस्त्वंब्रह्ममयः ॥ त्वंसच्चिदानंदाद्वितीयोसि ॥ त्वंप्रत्यक्षंब्रह्मासि ॥ त्वंज्ञानमयोविज्ञानमयोसि ॥ सर्वंजगदिदंत्वत्तोजायते ॥ सर्वंजगदिदंत्वत्तस्तिष्ठति ॥ सर्वंजगदिदंत्वयिलयमेष्यति ॥ सर्वंजगदिदंत्वयिप्रत्येति ॥ त्वंभूमिरापोनलोनिलोनभः ॥ त्वंचत्वारिवाक्पदानि ॥ त्वंगुणत्रयातीतः ॥ त्वंकालत्रयातीतः ॥ त्वंदेहत्रयातीतः ॥ त्वंमूलाधारस्थितोसिनित्यं ॥ त्वंशक्तित्रयात्मकः ॥ त्वांयोगिनोध्यायंतिनित्यं ॥ त्वंब्रह्मात्वंविष्णुस्त्वंरुद्रस्त्वमिंद्रस्त्वमग्निस्त्वंवायुस्त्वंसूर्यस्त्वंचंद्रमास्त्वंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ गणादिंपूर्वमुच्चार्यवर्णादिंतदनंतरं ॥ अनुस्वारःपरतरः ॥ अर्धेंदुलसितं ॥ तारेणरुद्धं ॥ ए

तत्त्वमनुस्वरूपं ॥ गकारःपूर्वरूपं ॥ अकारोमध्यमरूपं ॥ अनुस्वारश्चांत्यरू
पं ॥ बिंदुरुत्तररूपं ॥ नादःसंधानं ॥ सꣳहितासंधिः ॥ सैषागणेशविद्या ॥ ग
णकऋषिः ॥ निचृद्गायत्रीच्छंदः ॥ गणपतिर्देवता ॥ ॐगंगणपतयेनमः ॥ ए
कदंतायविद्महेवक्रतुंडायधीमहि ॥ तन्नोदंतिःप्रचोदयात् ॥ एकदंतंचतुर्हस्तंपा
शमंकुशधारिणम् ॥ रदंचवरदंहस्तैर्बिभ्राणंमूषकध्वजम् ॥ रक्तंलंबोदरंशूर्पक
र्णकंरक्तवाससं ॥ रक्तगंधानुलिप्तांगंरक्तपुष्पैःसुपूजितम् ॥ भक्तानुकंपितंदेवंज
गत्कारणमच्युतं ॥ आविर्भूतंचसृष्ट्यादौप्रकृतेःपुरुषात्परं ॥ एवंध्यायतियोनि
त्यंसयोगीयोगिनांवरः ॥ नमोव्रातपतयेनमोगणपतयेनमःप्रमथपतयेनमस्तेअ
स्तुलंबोदरायैकदंतायाविघ्ननाशिनेशिवसुतायवरदमूर्तयेनमः॥ एतदथर्वशीर्षंयो
धीते ॥ सब्रह्मभूयायकल्पते ॥ ससर्वतःसुखमेधते ॥ ससर्वविघ्नैर्नबाध्यते ॥ सपंच
महापापात्प्रमुच्यते ॥ सायमधीयानोदिवसकृतंपापंनाशयति ॥ प्रातरधीयानो

भूषणानिगृहाणेशपार्वतीप्रियनंदन ॥ श्रीसिद्धि० ॥ आभरणानिस० ॥ ॐत
स्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचःसामानिजज्ञिरे ॥ छंदांसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजाय
त ॥ कस्तूरीरोचनाचंद्रकुंकुमैश्चसमन्वितम् ॥ विलेपनंसुरश्रेष्ठचंदनंप्रतिगृह्य
ताम् ॥ श्रीसि० गंधंस० ॥ रक्ताक्षतांश्चदेवेशगृहाणद्विरदानन ॥ ललाटपटलेचं
द्रस्तस्योपरिविधार्यताम् ॥ श्रीसि० अक्षतान्स० ॥ उद्यद्भास्करसंकाशंसंध्या
वदरुणंप्रभो ॥ वीरालंकरणंदिव्यंसिंदूरंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीसि० सिंदूरंस०॥ ॐ
अहिरिवभोगैःपर्यैतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः ॥ हस्तघ्नोविश्वावयुनानि
विद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥ ज्योत्स्नापतेनमस्तुभ्यंनमस्तेविश्वरूपिणे ॥
नानापरिमलद्रव्यंगृहाणपरमेश्वर ॥ श्रीसि० परिमलद्रव्यंस० ॥ ॐ तस्माद
श्वाऽअजायंतयेकेचोभयादतः ॥ गावोहजज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः ॥
माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रति

सीद्बाहूराजन्यःकृतः । ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्याशूद्रोअजायत ॥ सर्वज्ञसर्वलो
केशत्रैलोक्यतिमिरापह ॥ गृहाणमंगलंदीपंरुद्रप्रियनमोस्तुते ॥ श्रीसि० दीपं
स० ॥ ॐ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योअजायत ॥ मुखादिन्द्रश्चाग्निश्चप्राणा
द्वायुरजायत ॥ नैवेद्यंगृह्यतांदेवभक्तिंमेह्यचलांकुरु ॥ ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्र
चपरांगतिम् ॥ नानाखाद्यमयंदिव्यंनैवेद्यंतेनिवेदितं ॥ मयाभक्त्याशिवापु
त्रगृहाणगणनायक ॥ श्रीसि० नैवेद्यं० ॥ प्राणाय० ६ ॥ ऐलोशीरलवंगादि
कर्पूरपरिवासितम् ॥ प्राशनार्थंकृतंतोयंगृहाणगणनायक ॥ नैवेद्यमध्येपानीयं
स० ॥ प्राणाय० उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० मुखप्रक्षालनंस० ॥
आचमनं० ॥ मलयाचलसंभूतंकर्पूरेणसमन्वितम् ॥ करोद्वर्तनकंचारुगृह्यतां
जगतःपते ॥ श्रीसि० करोद्वर्तनार्थेचंदनंस० ॥ बीजपूराम्रपनसखर्जूरीकदली
फलम् ॥ नारिकेलफलंदिव्यंगृहाणगणनायक ॥ इदंफलंमयादेवस्थापितंपुर

तस्तव ॥ तेनमेसुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ श्रीसि० नारिकेलादिफ
लानिस० ॥ एकविंशतिसंख्याकान्मोदकान्घृतपाचितान् ॥ नैवेद्यंसफलंदद्यां
नमस्तेविघ्ननाशिने ॥ श्रीसि० एकविंशतिमोदकान्स० ॥ पूगीफलंमहद्दिव्यं
नागवल्ल्यासमन्वितं ॥ कर्पूरैलासमायुक्तंतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीसिद्धि०
तांबूलंस० ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः
शांतिंप्रयच्छमे ॥ श्रीसि० दक्षिणांस० ॥ वज्रमाणिक्यवैदूर्यमुक्ताविद्रुममंडि
तम् ॥ पुष्परागसमायुक्तंभूषणंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीसि० भूषणंस० ॥ एकविं
शतिदूर्वागृहीत्वातन्मध्यतोगंधपुष्पाक्षतैर्युतंयुग्मंयुग्मं एकैकनाम्नासमर्प्यावशि
ष्टामेकांदूर्वांश्लोकद्वयेनसमर्पयेत् गणाधिपायनमः दूर्वायुग्मंसमर्पयामि ॥ उ
मापुत्राय० दूर्वायु० ॥ अघनाशनाय० दूर्वायु० ॥ विनायकाय० दूर्वायु० ॥ ई
शपुत्राय० दूर्वायु० ॥ सर्वसिद्धिप्रदायकाय० दूर्वायु० ॥ एकदंताय० दूर्वायु० ॥

इभवक्राय० दूर्वायु० ॥ आखुवाहनाय० दूर्वायु० ॥ कुमारगुरवे० दूर्वायु० ॥ ग
णाधिपनमस्तेस्तुउमापुत्राघनाशन ॥ एकदंतेभवक्रेतितथामूषकवाहन ॥ वि
नायकेशपुत्रेतिसर्वसिद्धिप्रदायक ॥ कुमारगुरवेनित्यंपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ दूर्वा
मेकांस० ॥ ॐ श्रियेजातःश्रियआनिरियायश्रियंवयोजरितृभ्योदधाति । श्रि
यंवसानाअमृतत्वमायन्भवंतिसत्यासमिथामितद्रौ ॥ चंद्रादित्यौचधरणीविद्यु
दग्निस्तथैवच ॥ त्वमेवसर्वतेजांसिआर्तिक्यंप्रतिगृह्यतां ॥ श्रीसिद्धि० ॥ महा
नीराजनदीपंस० ॥ ॐ नाभ्याआसीदंतरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत ॥ पद्भ्यांभू
मिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँअकल्पयन् ॥ नमस्तेविघ्नसंहर्त्रेनमस्तेईप्सितप्रद ॥ न
मस्तेदेवदेवेशनमस्तेगणनायक ॥ श्रीसि० नमस्कारान् ॥ ॐ सप्तास्यासन्परि ॥ ९ ॥
धयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः ॥ देवायद्यज्ञंतन्वानाअबध्नन्पुरुषंपशुं ॥ विघ्नेश्वरवि
शालाक्षसर्वाभीष्टफलप्रद ॥ प्रदक्षिणंकरोमित्वांसर्वान्कामान्प्रयच्छमे ॥ श्री

सि० प्रदक्षिणांस० ॥ ॐ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥
तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ विनायकेशपुत्रत्वंगणराज
सुरोत्तम ॥ देहिमेसकलान्कामान्वंदेसिद्धिविनायक ॥ श्रीसि० मंत्रपुष्पंस० ॥
यन्मयाचरितंदेवव्रतमेतत्सुदुर्लभम् ॥ गणेशत्वंप्रसन्नःसन्सफलंकुरुसर्वदा ॥
विनायकगणेशानसर्वदेवनमस्कृत ॥ पार्वतीप्रियविघ्नेशममविघ्नान्निवारय ॥
आवाहनंनजानामिनजानामिविसर्जनं ॥ पूजांचैवनजानामिक्षम्यतांपरमेश्वर ॥
मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंसुरेश्वर ॥ यत्पूजितंमयादेवपरिपूर्णंतदस्तुमे ॥ अ
न्यथाशरणंनास्तित्वमेवशरणंमम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेनरक्षमांपरमेश्वर ॥ रू
पंदेहिजयंदेहियशोदेहिद्विषोजहि ॥ पुत्रान्देहिधनंदेहिसर्वान्कामांश्चदेहिमे ॥
श्रीसि० प्रार्थनापुष्पंस० ॥ ॐ ब्राह्मणोस्येत्यादिपंचऋग्भिःहृदयादिपंचांगोत्तर
न्यासंकुर्यात् ॥ अनेनयथाज्ञानेनयत्कृतपूजनेनश्रीसिद्धिविनायकदेवताप्रीयतां
नमम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ अथैकविंशतिमोदकान्सिद्धिविनायकसमीपेस्था

पयित्वातन्मध्यतःएकंगणाधिपकरेदत्वादशआत्मनोर्थेपृथक्संस्थाप्यअवशिष्टा नांदशमोदकानांब्राह्मणायवायनंदद्यात् ॥ तद्यथा ॥ अद्येत्यादि० ॥ ब्राह्मणा यदशमोदकात्मकवायनप्रदानमहंकरिष्ये ॥ तदंगंब्राह्मणपूजनंकरिष्ये ॥ महा विष्णुस्वरूपिणेब्राह्मणायइदमासनमित्यादिविप्रपूजांकृत्वा ॥ ततःवायनदान मंत्रः ॥ सघृतान्गुडसंमिश्रान्मोदकान्घृतपाचितान् ॥ वायनंमेगृहाणेदंवरंदेहि विनायक ॥ दशानांमोदकानांचफलदक्षिणयायुतं ॥ विप्रायफलसिद्ध्यर्थंवा यनंतेददाम्यहं ॥ इदंवायनप्रदानंयथासोपस्करंअमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यम हंसंप्रददे ॥ प्रतिगृह्यताम् ॥ प्रतिगृह्णामि ॥ अनेनवायनप्रदानेनश्रीसिद्धि विनायकःप्रीयतांनमम ॥ ॥ अथगणेशप्रतिमादानंकर्तव्यंचेत् ॥ दानमंत्रः ॥ विनायकस्यप्रतिमांवस्त्रयुग्मेनवेष्टिताम् ॥ तुभ्यंसंप्रददेविप्रप्रीयतांमेगजाननः ॥ गणेशःप्रतिगृह्णातिगणेशोवैददातिच ॥ गणेशस्तारकोभाभ्यांगणेशायनमोन मः ॥ इतिप्रतिमादानमंत्रः ॥ इतिश्रीसिद्धिविनायकपूजासमाप्ता ॥ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ नैमिषारण्यांत वास करणारे शौनकादिक ऋषिसमुदाय सूत नावाचा पुराणिकांमध्यें जो श्रेष्ठ त्याला ह्मणाले ॥ १ ॥ हे सूतपुत्रा मनुष्यांचीं कार्यें निर्विघ्नपणें कशीं सिद्ध होतील ? द्रव्यप्राप्ति, पुत्र, सौभाग्य, संपत्ति इत्यादिकांची प्राप्ति कशानें होईल ? ॥२॥

श्रीगणेशायनमः ॥ शौनकाद्याऋषिगणानैमिषारण्यवासिनः ॥ सूतंपौराणि कश्रेष्ठमिदमूचुर्वचस्तदा ॥ १ ॥ ऋषयऊचुः ॥ निर्विघ्नेनतुकार्याणिकथंसि द्ध्यंतिसूतज ॥ अर्थसिद्धिःकथंनृणांपुत्रसौभाग्यसंपदः ॥ २ ॥ दंपत्योःकल हेचैवबंधुभेदेतथानृणां ॥ उदासीनेषुलोकेषुकथंसुमुखताभवेत् ॥ ३ ॥ विद्या रंभेतथानृणांवाणिज्येचकृषौतथा ॥ नृपतेःपरचक्रेचजयसिद्धिःकथंभवेत्॥४॥

नवराबायकोमध्यें भांडण झालें किंवा बंधूंमध्यें वैर उत्पन्न झालें तर तें निवृत्त होऊन सुख कसें होईल? तसेंच जे लोक आपल्याविषयीं उदासीन असतील ते आपल्याला अनुकूल कसे हो-

---

१ सूत हें जातीचें नांव आहे.

तील ? ॥ ३ ॥ मनुष्याला विद्येच्या व्यापारधंद्याच्या अथवा शेतकीच्या कामांत कार्यसिद्धि कशानें होईल किंवा तसेंच राजाला परचक्राचें भय नाहींसें होऊन विजयसिद्धि कशानें होईल ? ॥ ४ ॥ कोणत्या देवास नमस्कार केला असतां मनुष्यांची कार्यसिद्धि होईल ? हे सूता, हें सर्व आह्मी तुला विचारीत आहों तर विस्तारपूर्वक सांग ॥ ५ ॥ ऋषींचा याप्रमाणें प्रश्न ऐकून सूत

कांदेवतांनमस्कृत्यकार्यसिद्धिर्भवेन्नृणां ॥ एतत्समस्तंविस्तार्यब्रूहिनःसूतपृच्छतां ॥५॥ सूतउवाच ॥ सन्नद्धयोःपुराविप्राःकुरुपांडवसेनयोः ॥ पृष्टवान्देवकीपुत्रंकुंतीपुत्रोयुधिष्ठिरः ॥ ६ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ निर्विघ्नेनजयंमह्यंवदत्वंदेवकीसुत ॥ कांदेवतांनमस्कृत्यसम्यग्राज्यंलभेमहि ॥ ७ ॥

ह्मणाला. ऋषिहो, पूर्वी कौरव आणि पांडव यांचीं सैन्यें युद्धाला तयार होऊन आपआपल्या ठिकाणीं उभीं राहिलीं असतां कुंतीचा पुत्र युधिष्ठिर, यानें श्रीकृष्णाला प्रश्न केला होता ॥ ६ ॥ राजा युधिष्ठिर ह्मणाला, हे देवकीपुत्रा श्रीकृष्णा, कोणत्या देवतेला नमस्कार केला असतां आह्मांस निर्विघ्नपणें जय मिळून राज्यप्राप्ति होईल तें मात्र कृपा करून सांगा ॥ ७ ॥

श्रीकृष्ण ह्मणाला. राजा ! पार्वतीच्या अंगाच्या मळापासून उत्पन्न झालेला जो भगवान् गणराज, त्याची तूं पूजा कर. जर त्या गणराजाची पूजा करशील तर निर्विघ्नपणें तुला राज्य मिळेल यांत संशय नाहीं ॥८॥ धर्मराज ह्मणाला हे देवा, कोणत्या विधीनें गणपतीची पूजा करावी,

कृष्णउवाच ॥ पूजयस्वगणाध्यक्षमुमामलसमुद्भवं ॥ तस्मिन्संपूजितेदेवे ध्रुवंराज्यमवाप्स्यसि ॥ ८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ देवकेनविधानेनपूजनीयोगणाधिपः ॥ पूजितस्तुतिथौकस्यांसिद्धिदोगणपोभवेत् ॥९॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ मासिभाद्रपदेशुक्लेचतुर्थ्यांपूजयेन्नृप ॥ मासिमाघेश्रावणेवामार्गशीर्षेथवाभवेत् ॥ १० ॥ गजवक्त्रंतुशुक्लायांचतुर्थ्यांपूजयेन्नृप ॥ यदाचोत्पद्यतेभक्तिस्तदापूज्योगणाधिपः ॥ ११ ॥

आणि कोणत्या तिथीस त्याची तशी पूजा केली असतां तो सर्व सिद्धि देणारा होईल ? ॥९॥ श्रीकृष्ण ह्मणतात. राजा, भाद्रपद महिन्यांत शुद्ध चतुर्थीचे दिवशीं गणपतीची पूजा करावी, किंवा माघ किंवा श्रावण किंवा मार्गशीर्ष या महिन्यांत शुक्लचतुर्थीस करावी ॥ १० ॥ राजा

शुक्लचतुर्थीचे दिवशीं गजवक्राची पूजा करावीच, परंतु मध्येंच ज्या दिवशीं भक्ति उत्पन्न होईल त्या दिवशींही करावी. भक्ति उत्पन्न झाली तर वर सांगितलेल्या कालाचीही गरज नाहीं ॥११॥ प्रातःकाळीं पांढरे तीळ वाटून अंगाला लावून यथाविधि स्नान करावें आणि मध्याह्नकालीं गणपतीची पूजा करावी. साडेतीन तोळे सुवर्ण अथवा त्याच्या निम्मे किंवा त्याच्याही निम्मे

प्रातःशुक्लतिलैःस्नात्वामध्याह्नेपूजयेन्नृप ॥ निष्कमात्रसुवर्णेनतदर्धार्धेन वापुनः ॥ १२ ॥ स्वशक्त्यागणनाथस्यस्वर्णरौप्यमयाकृतिं ॥ अथवामृन्मयींकुर्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ १३ ॥ एकदंतंशूर्पकर्णंगजवक्रंचतुर्भुजं ॥ पाशांकुशधरंदेवंध्यायेत्सिद्धिविनायकं ॥ १४ ॥

किंवा त्याहीपेक्षां कमी जशी ज्याची शक्ति असेल तदनुसार सुवर्णाची किंवा रौप्याची गणपतीची प्रतिमा करावी. अगदींच अशक्त असेल त्यानें मातीचीही करावी, वित्तशाठ्य करूं नये ॥ १२ ॥ १३ ॥ ज्यास एकदंत, सुपासारखे कान, हत्तीसारखें मुख, चार हात आहेत, पाश आणि अंकुश हीं आयुधें ज्याच्या हातांत आहेत अशा सिद्धिविनायकाचें ध्यान करावें ॥१४॥

नंतर आवाहन, आसन, पाद्य, अर्घ्य, अर्पण करून नंतर प्रयत्नानें यथाविधि पूजा करावी. पृथक् पंचामृतस्नान घालावें ॥१५॥ सर्वप्रदाय नमः असें ह्मणून भक्तिपूर्वक दोन तांबडीं वस्त्रें द्यावीं. गणाध्यक्षाय नमः असें ह्मणून भक्तिपूर्वक गंध अर्पण करावें ॥१६॥ विनायकाय नमः ह्मणून पुष्पें

आवाहनासनार्घ्यंचदत्वापश्चात्प्रयत्नतः ॥ कृत्वापूजांप्रयत्नेनस्नाप्यपंचामृतैःपृथक् ॥१५॥ रक्तवस्त्रयुगंसर्वप्रदेदद्याच्चभक्तितः ॥ गणाध्यक्षेतिनाम्ना वैगंधंदद्याच्चभक्तितः॥१६॥ विनायकेतिपुष्पाणिधूपंचोमासुतायच ॥ दीपं रुद्रप्रियायेतिनैवेद्यंविघ्ननाशिने ॥ १७ ॥ किंचित्सुवर्णपूजांचतांबूलंचसमर्पयेत् ॥ ततोदूर्वांकुरान्गृह्यविंशतिंचैकमेवहि ॥ १८ ॥ पूजनीयःप्रयत्नेन एभिर्नामपदैःसदा ॥ गणाधिपनमस्तेस्तुउमापुत्राघनाशन ॥ १९ ॥

अर्पावीं, उमासुताय नमः ह्मणून धूप, रुद्रप्रियाय नमः ह्मणून दीप, विघ्ननाशिने नमः ह्मणून नैवेद्य अर्पण करावा ॥ १७ ॥ नंतर किंचित् सुवर्णपूजा (दक्षिणा) व तांबूल समर्पण करावें. नंतर एकवीस दूर्वा घेऊन ॥ १८ ॥ पुढें सांगितलेल्या नांवांनीं गणेशाची पूजा करावी. गणाधिपाय

नमः, उमापुत्राय नमः अघनाशनाय नमः ॥१९॥ विनायकाय नमः, ईशपुत्राय नमः, सर्वसिद्धि-
प्रदायकाय नमः, एकदंताय नमः, इभवक्त्राय नमः,मूषकवाहनाय नमः ॥२०॥ कुमारगुरवे नमः
या नांवांनीं यथाविधि पूजा करावी, ती अशी कीं, गंध,पुष्प आणि अक्षता यांसहित त्या एकवीस
दूर्वांतून दोन दोन दूर्वा घेऊन ॥२१॥ पूर्वी सांगितलेल्या एकेक नांवानें अर्पण कराव्या. बाकी

विनायकेशपुत्रेतिसर्वसिद्धिप्रदायक ॥ एकदंतेभवक्त्रेतितथामूषकवाहन
॥२०॥ कुमारगुरवेतुभ्यंपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ दूर्वायुग्मंगृहीत्वातुगंधपुष्पा
क्षतैर्युतं ॥ २१ ॥ एकैकेनतुनाम्नावैदत्वैकांसर्वनामभिः ॥ अथैकविंशतिं
गृह्यमोदकान्घृतपाचितान् ॥ २२ ॥ स्थापयित्वागणाध्यक्षसमीपेकुरुनंद
न ॥ दशविप्रायदातव्याःस्वयंग्राह्यास्तथैवच ॥ २३ ॥ एकंगणाधिपेदद्या
त्सनैवेद्यंनृपोत्तम ॥ विनायकस्यप्रतिमांब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ २४ ॥ ॥

राहिलेली एक दूर्वा वर सांगितलेलीं सर्व नांवें उच्चारून अर्पण करावी. नंतर तुपांत तळलेले एक-
वीस मोदक घेऊन ॥ २२ ॥ ते एका पात्रांत गणाध्यक्षाच्या समीप ठेवावे. हे राजा धर्मा, त्या
एकवीस मोदकांतून दहा मोदक ब्राह्मणाला द्यावे व दहा आपण घ्यावे ॥ २३ ॥ एक गणा-
धिपाला नैवेद्य ह्मणून अर्पण करावा. नंतर त्या विनायकाच्या प्रतिमेचें ब्राह्मणाला दान करावें
॥ २४ ॥ प्रतिमा दान करण्याच्या मंत्राचा अर्थ हे विप्रा, वस्त्रयुग्मानें वेष्टित अशी ही
विनायकाची प्रतिमा तुला देतों, यानें श्रीगजानन मला संतुष्ट होवो ॥२५॥ अशी ब्राह्मणाची
प्रार्थना करून गणपतीची करावी. हे विनायका, हे गणेशा, तुला सर्व देव नमस्कार करतात,

॥ प्रतिमादानमंत्रः ॥ विनायकस्यप्रतिमांवस्त्रयुग्मेनवेष्टिताम् ॥ तुभ्यंसंप्र
ददेविप्रप्रीयतांमेगजाननः॥२५॥विनायकगणेशत्वंसर्वदेवनमस्कृत ॥ पा
र्वतीप्रियविघ्नेशममविघ्नंविनाशय ॥ २६ ॥ गणेशःप्रतिगृह्णातिगणेशोवैद
दातिच ॥ गणेशस्तारकोभाभ्यांगणेशायनमोनमः ॥२७॥ कृत्वानैमित्ति
कंकर्मपूजयेदिष्टदेवतां ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भुंजीयात्तैलवर्जितं ॥२८॥

हे पार्वतीप्रिया, विघ्नेशा, तूं माझें विघ्न दूर कर ॥२६॥ गणेशच घेतो व गणेशच देतो आहे,
याकरितां आह्मां उभयतांसही गणेशच तारणारा आहे, त्या गणेशाला नमस्कार असो ॥२७॥
याप्रमाणें नैमित्तिक कर्म करून इष्टदेवतेची पूजा करावी, नंतर ब्राह्मणांला भोजन घालावें

णा० कथा- ॥१४॥

व आपणही तैलवर्जित भोजन करावें ॥२८॥ राजा धर्मा, याप्रमाणें गणनाथाचें पूजन केलें असतां, निश्चयपूर्वक तुला विजय प्राप्त होईल. हें मीं सांगितलेलें सत्य सत्य आहे असें समज ॥ २९ ॥ पूर्वीं त्रिपुरासुराला मारण्याच्या इच्छेनें शंकरानें हा सिद्धिविनायक पूजिला होता, इंद्रानें वृत्रासुराला मारण्याच्या इच्छेनें पूजिला ॥३०॥ अहल्येनें आपल्या पतीचा शोध लागा-

एवंकृतेधर्मराजगणनाथस्यपूजने ॥ विजयस्तेभवेन्नूनंसत्यंसत्यंमयोदितं ॥ २९ ॥ त्रिपुरंहंतुकामेनपूजितःशूलपाणिना ॥ शक्रेणपूजितःपूर्वंवृत्रासुरवधेच्छया ॥ ३० ॥ अन्वेषयंत्याभर्तारंपूजितोहल्ययापुरा ॥ नलस्यान्वेषणार्थायदमयंत्यापुरार्चितः ॥ ३१ ॥ रघुनाथेनतद्वच्चसीतायामार्गणेपुरा ॥ द्रष्टुंसीतांमहाभागांवीरेणचहनूमता ॥ ३२ ॥ भगीरथेनतद्वच्चगंगामानयतापुरा ॥ अमृतोत्पादनार्थायतथादेवासुरैरपि ॥ ३३ ॥ ॥

वा ह्मणून पूजिला, पूर्वीं दमयंतीनें नलराजाच्या शोधाकरितां पूजिला ॥ ३१ ॥ तसाच पूर्वीं रामचंद्रानें सीतेच्या शोधाकरितां आणि वीर मारुतीनें महाभाग्यवती सीता आपल्या दृष्टीस पडावी ह्मणून पूजिला ॥ ३२ ॥ तसेंच पूर्वीं भगीरथानें भागीरथी आणण्यासाठीं आणि

॥१४॥

देवदैत्यांनींही अमृत उत्पन्न करण्याकरतां सिद्धिविनायकाची पूजा केली ॥३३॥ त्याचप्रमाणें पूर्वीं गरुडानें अमृत हरण करण्याच्या आरंभीं गणाध्यक्षाची पूजा केली, तेव्हां त्याच्या कृपेच्या योगानें त्यानें पराक्रम करून अमृत हरण केलें ॥ ३४ ॥ रुक्मिणीस हरण करण्याच्या

अमृतंहरतापूर्वंवैनतेयेनपक्षिणा ॥ आराधितोगणाध्यक्षोह्यमृतंचहृतंबलात् ॥ ३४ ॥ रुक्मिणींहर्तुकामेनपूजितोसौमयाप्रभुः ॥ तस्यप्रसादाद्राजेंद्ररुक्मिणींप्राप्तवानहम् ॥३५॥ यदापूर्वंहिदैत्येनहृतोरुक्मिणिनंदनः ॥ आराधितोमयातद्वद्रुक्मिण्यासहितेनच ॥ ३६ ॥ कुष्ठव्याधियुतेनाथसांबेनाराधितःपुरा ॥ जयकामस्तथाशीघ्रंत्वमाराधयशांकरिम् ॥ ३७ ॥

इच्छेनें मीं गणाध्यक्षप्रभूचें पूजन केलें ह्मणून त्याच्या कृपेनें मला रुक्मिणी मिळाली ॥ ३५ ॥ पूर्वीं जेव्हां शंबरासुरानें रुक्मिणीचा पुत्र प्रद्युम्न चोरून नेला, तेव्हां म्यां रुक्मिणीसहवर्तमान गणेशाची पूजा केली त्याच्या योगानें आह्मांस पुत्र मिळाला ॥ ३६ ॥ पुढें सांबाच्या

(जांबवतीपुत्राच्या) अंगावर कुष्ठव्याधि उत्पन्न झाला; ह्मणून त्यानें सिद्धिविनायकाची पूजा केली, तेव्हां त्याचा व्याधि गेला. याकरितां राजा, तूंही आपल्यास जय मिळावा या इच्छेनें शिवपुत्राची शीघ्र पूजा कर ॥ ३७ ॥ या सिद्धिविनायकपूजनाचें फळ असें आहे कीं, विद्येची इच्छा असेल त्याला विद्या मिळते, धनाची इच्छा असेल त्याला धन मिळतें, जयाची

विद्याकामोलभेद्विद्यांधनकामोधनंतथा ॥ जयंचजयकामस्तुपुत्रार्थीविंदतेसुतान् ॥ ३८ ॥ पतिकामाचभर्तारंसौभाग्यंचसुवासिनी ॥ विधवापूजयित्वातुवैधव्यंनाप्नुयात्कचित् ॥ ३९ ॥ ॥

इच्छा असल्यास जय प्राप्त होतो, पुत्रार्थी असेल त्याला पुत्र होतात ॥ ३८ ॥ जिला पतीची इच्छा असेल तिला पति मिळतो, ज्या सुवासिनीला सौभाग्याची इच्छा असेल तिला तसें सौभाग्य मिळतें. विधवेनें सिद्धिविनायकाची पूजा केली असतां तिला पुढच्या जन्मीं कधींही वैधव्य यावयाचें नाहीं ॥ ३९ ॥

विष्णु, शिव, देवी इत्यादिकांचे दीक्षेंत व इतर सर्व कार्यांत प्रारंभीं गणाधिपाची पूजा करावी. त्याची पूजा केली असतां भगवान् विष्णु, शंकर, सूर्य, पार्वती ॥ ४० ॥ तसेंच अग्नि इत्यादि सर्व देव यांची पूजा केल्यासारखें होतें. यांत कांहीं संशय नाहीं ॥ ४१ ॥ सूत ह्मणतात, विप्र हो, सिद्धिविनायकाची भक्तीनें पूजा केली असतां, चंडिकादि सकळ मातृगणही संतुष्ट होतात

वैष्णवाद्यासुदीक्षासुआदौपूज्योगणाधिपः॥ तस्मिन्संपूजितेविष्णुरीशोभानुस्तथाह्युमा ॥ ४० ॥ हव्यवाहमुखादेवाःपूजिताःस्युर्नसंशयः ॥ चंडिकाद्यामातृगणाःसर्वेतुष्टाभवंतिच ॥ ४१ ॥ तस्मिन्संपूजितेविप्राभक्त्यासिद्धिविनायके ॥ एवंकृतेधर्मराजगणनाथस्यपूजने ॥ ४२ ॥ प्राप्स्यसित्वंस्वकंराज्यंहत्वाशत्रून्रणाजिरे ॥ सिध्यंतिसर्वकार्याणिनात्रकार्याविचारणा॥४३॥ एवमुक्तस्तुकृष्णेनसानुजःपांडुनंदनः॥ पूजयामासदेवस्यपुत्रंत्रिपुरघातिनः॥४४॥

॥४२॥ धर्मराजा, त्वां याप्रमाणें सिद्धिविनायकाचें पूजन केलें असतां तूं युद्धामध्यें शत्रूंस जिंकून आपल्या राज्यास पावशील. व तुझीं सर्व कार्यें सिद्धीस पावतील. यांत कांहीं विचार करावयास नको ॥ ४३ ॥ याप्रमाणें श्रीकृष्णानें सांगतांच भीमसेनादि सर्व बंधूंसहवर्तमान त्या धर्मराजानें

गण० सिद्धिविनायकदेवाची पूजा केली ॥४४॥ तेव्हां त्या सिद्धिविनायकाच्या प्रसादेंकरून राजा आपल्या पराक्रमानें सर्व शत्रूंस जिंकून, राज्य पावता झाला. सूत ह्मणतात, जो भाग्यवान् मनुष्य सिद्धिदायक गणेशाची पूजा करील ॥४५॥ त्याच्या मनांतील सर्व कार्यें सिद्ध होतात. याकरितां

शत्रुसंघंनिहत्याजौप्राप्तवान्राज्यमोजसा ॥सूतउवाच ॥ यःपूजयेन्महाभा
गोगणेशंसिद्धिदायकम् ॥ ४५ ॥ सिध्यंतितस्यकार्याणिमनसाचिंतिता
न्यपि ॥ ख्यातिंगमिष्यतेतेननाम्नासिद्धिविनायकः ॥ ४६ ॥ यइदंशृणु
यान्नित्यंश्रावयेद्वासमाहितः ॥ सिध्यंतिसर्वकार्याणिविनायकप्रसादतः
॥ ४७ ॥ इतिश्रीभाद्रपदशुक्लचतुर्थींगणेशव्रतकथाभविष्योक्तासंपूर्णा ॥

हा देव सिद्धिविनायक या नामानें प्रसिद्ध आहे. ॥४६॥ जो ही कथा नित्य श्रवण करील किंवा स्वस्थांतःकरणानें दुसऱ्याला ऐकवील त्याचीं सर्व कार्यें सिद्धिविनायकाच्या कृपेनें सिद्ध होतील ॥४७॥ याप्रमाणें श्रीभविष्यपुराणांतील भाद्रपदशुक्लचतुर्थीची गणेशव्रतकथा समाप्त झाली ॥

श्रीकृष्ण ह्मणतात, राजा धर्मा, भाद्रपदमासाच्या शुक्लपक्षांतील चतुर्थी शिवलोकीं अत्यंत मान्य आहे. त्या दिवशीं स्नान, दान, उपोषण आणि पूजन इत्यादि जें करावें तें गणपतीच्या प्रसादें-करून शतगुणित होतें. अशी ही पुण्यकारक चतुर्थी आहे. ॥ १ ॥ (या दिवशीं चंद्रदर्शनावि-षयीं पराशरऋषीनें दोष सांगितला आहे.) कन्याराशीस सूर्य असतां ह्मणजे भाद्रपदमासीं शुक्ल

मासिभाद्रपदेशुक्लेशिवलोकेप्रपूजिता ॥ तस्यांस्नानंतथादानंउपवासोऽर्चनंत
था ॥ क्रियमाणंशतगुणंप्रसादाद्यातिवैनृप ॥ (चतुर्थीत्यनुषंगः ॥ अस्यामेव
चंद्रदर्शनेदोषमाहपराशरः॥) कन्यादित्यचतुर्थ्यांतुशुक्लेचंद्रस्यदर्शनं ॥ मिथ्या
भिदूषणंकुर्यात्तस्मात्पश्येन्नतंसदा ॥ तद्दोषशांतयेजाप्यंविष्णुनोक्तंसुमंत्रकं॥१॥

चतुर्थीच्या दिवशीं जर चंद्र पाहिला, तर त्यापासून आपल्यावर मिथ्याभिशाप ह्मणजे खोटी आळ येते, ह्मणून त्या दिवशीं चंद्र पाहूं नये. जर त्या दिवशीं कदाचित् दृष्टीस पडला तर तद्दो-षपरिहारार्थ "सिंहः प्रसेनमवधीत्सिंहो जांबवता हतः ॥ सुकुमारक मारोदीस्तव ह्येष स्यमंतकः॥" या विष्णूनें सांगितलेल्या मंत्राचा जप करावा ह्मणजे तो दोष जातो. ॥ १ ॥

गणेशचतुर्थीच्या दिवशीं चंद्र पाहिला असतां दोष कां लागतो, इत्यादि सविस्तर वर्णनाची कथा स्कंदपुराणांत आहे ती सांगतों.॥ नैमिषारण्यांत सूत शौनकादि ऋषींस सांगताहेत. ऋषि हो, नंदिकेश्वर सनत्कुमारास ह्मणतो. हे सनत्कुमारा, गणेश्वराचें मोठें व्रत मी तुला सांगतों, तें तूं एकाग्रचित्तानें श्रवण कर. हें व्रत भाद्रपदशुक्लचतुर्थीचे दिवशीं यत्नपुरःसर अवश्य करावें

अथस्यमंतकोपाख्यानं ॥ ॥ नंदिकेश्वरउवाच ॥ ॥ शृणुष्वैकाग्रचित्तः सन्व्रतंगाणेश्वरंमहत् ॥ चतुर्थ्यांशुक्लपक्षेतुसदाकार्यंप्रयत्नतः ॥ १॥ सनत्कुमारयोगींद्रयदीच्छेच्छुभमात्मनः ॥ नारीवापुरुषोवापियःकुर्याद्विधिवद्व्रतम् ॥ २ ॥ मोचयत्याशुविप्रेंद्रसंकटाद्व्रतिनंहितत् ॥ अपवादहरंचैव सर्वविघ्नप्रणाशनं ॥ ३ ॥ ॥ ॥

॥ १ ॥ हे योगींद्रा सनत्कुमारा, स्त्री असो किंवा पुरुष असो. ज्याला आपलें कल्याण व्हावें असी इच्छा असेल त्यानें हें व्रत यथाविधि करावें ॥२॥ हे ब्राह्मणश्रेष्ठा, हें व्रत कर्त्यास मोठमोठ्या संकटांपासून लवकर मुक्त करतें व हें लोकापवाद आणि सर्व विघ्नें यांचा नाश करतें

॥ ३ ॥ तसेंच मोठ्या भयंकर अरण्यांत किंवा कोणत्याही संकटांत किंवा युद्धांत किंवा राजकीयसंकटांतही सर्व सिद्धि करणारें व सर्व व्रतांमध्यें उत्तम असें हें व्रत आहे ॥ ४ ॥ आणि हें गजाननाला फार प्रिय असून त्रैलोक्यांत प्रसिद्ध आहे. हे सनत्कुमारा, सर्व संकटांचा नाश करणारें असें या व्रतावांचून दुसरें कांहीं नाहीं ॥५॥ असें नंदिकेश्वराचें वाक्य ऐकून सनत्कुमार

कांतारेविषमेवापिरणेराजकुलेऽथवा ॥ सर्वसिद्धिकरंविद्धिव्रतानामुत्तमंव्रतं ॥४॥ गजाननप्रियंचाथत्रिषुलोकेषुविश्रुतं ॥ अतोनविद्यतेब्रह्मन्सर्वसंकटनाशनं ॥५॥ सनत्कुमारउवाच ॥ केनचादौपुराचीर्णंमर्त्यलोकेकथंगतं ॥ एतत्समस्तंविस्तार्यब्रूहिगाणेश्वरंव्रतम् ॥ ६ ॥ नंदिकेश्वरउवाच ॥ चक्रेव्रतंजगन्नाथोवासुदेवःप्रतापवान् ॥ आदिष्टोनारदेनैववृथालांछनमुक्तये ॥ ७ ॥ ॥

ह्मणाला, नंदिकेश्वरा, हें गणपतीचें व्रत अगदीं पहिल्या प्रथम कोणीं आचरण केलें व मृत्युलोकीं कसें गेलें हें सर्व सविस्तर मला सांग॥६॥ याप्रमाणें सनत्कुमाराचा प्रश्न ऐकून नंदिकेश्वर ह्मणतो, हे सनत्कुमारा, पूर्वीं जगाचा नाथ व मोठा प्रतापी असा जो भगवान् श्रीकृष्ण, त्याच्यावर एक खोटी आळ आली होती.तींतून मुक्त होण्यासाठीं नारदानें त्याला हें व्रत करण्यास सांगितलें.॥७॥

हें ऐकून सनत्कुमार ह्मणाला, स्वतः षड्गुणैश्वर्यसंपन्न, जगाची उत्पत्ति, स्थिति, संहार करणारा व सर्व जगाला व्यापून राहणारा असा तो भगवान् श्रीकृष्ण असून त्याच्यावर खोटी आळ कसी आली?॥८॥ हें मोठें आश्चर्यकारक आख्यान हे नंदिकेश्वरा, तूं मला विस्तारपूर्वक सांग. नंदिकेश्वर

सनत्कुमारउवाच ॥ षड्गुणैश्वर्यसंपन्नःसृष्टिसंहारकारकः ॥ वासुदेवोजगद्व्यापीप्राप्तवान्लांछनंकथम् ॥ ८॥ एतदाश्चर्यमाख्यानंब्रूहित्वंनंदिकेश्वर ॥ नंदिकेश्वरउवाच ॥ भूमिभारनिवृत्त्यर्थंवसुदेवसुतावुभौ ॥ ९ ॥ रामकृष्णौसमुत्पन्नौपद्मनाभफणीश्वरौ ॥ जरासंधभयात्कृष्णोद्वारकांसमकल्पयत् ॥ १० ॥ विश्वकर्माणमाहूयपुरींहाटकनिर्मितां ॥ तत्रषोडशसाहस्रंस्त्रीणांचैवशताधिकम् ॥ ११ ॥ ॥

ह्मणाला, पृथ्वीचा भार निवृत्त करण्याकरितां शेष व विष्णु हे राम व कृष्ण या नांवानें मथुरेंत वसुदेवाचे पुत्र झाले. पुढें जरासंधराजाच्या भयास्तव श्रीकृष्णानें विश्वकर्म्याला बोलावून समुद्रांत द्वारकानामक सुवर्णाची दिव्य नगरी तयार करविली॥९॥१०॥ ती अशी कीं, तेथें सोळा

हजार एकशें आठ स्त्रियांकरितां निरनिराळीं उत्तम घरें करविलीं. आणि आपल्या सर्व स्त्रियांनीं सुगंधोपभोग घ्यावा ह्मणून त्या सर्व स्त्रियांच्या घरांच्या मध्यभागीं पारिजातनामक कल्पवृक्ष आणून लाविला ॥ १२ ॥ ती द्वारकानगरी एवढी मोठी होती कीं, तींत छप्पन्न कोटी फक्त यादवांचीं घरें होतीं. दुसरेही सर्व प्रकारचे लोक मोठ्या आनंदानें तेथें राहत होते ॥ १३॥

भवनानिमनोज्ञानितेषांमध्येव्यकल्पयत् ॥ पारिजाततरुंमध्येतासांभोगायकल्पयत् ॥१२॥ यादवानांगृहास्तत्रषट्पंचाशच्चकोटयः ॥ अन्येपिबहवोलोकाःसंतिवैविगतज्वराः ॥१३॥ यत्किंचित्त्रिषुलोकेषुसुंदरंतत्रदृश्यते ॥ सत्राजितप्रसेनाख्यौपुत्रावुग्रस्यविश्रुतौ ॥ १४ ॥ अंभोधितीरमासाद्यतन्मनस्कतयाचसः ॥ सत्राजितस्तपस्तेपेसूर्यमुद्दिश्यबुद्धिमान् ॥ १५ ॥

सर्व त्रैलोक्यांत प्रत्येक ठिकाणीं जी जी उत्तम वस्तु दृष्टीस पडे, ती सर्व त्या एका द्वारकेंत पाहण्यास मिळत होती. तेथें उग्र नांवाच्या एका यादवाचे सत्राजित आणि प्रसेन नामक दोघे पुत्र राहत होते ॥ १४ ॥ समुद्रतीरावर जाऊन सूर्य प्रसन्न व्हावा ह्या हेतूनें त्याच्याकडे एकसारखें

मन लावून सत्राजित तपश्चर्या करूं लागला ॥ १५ ॥ ती अशी कीं, त्यानें अगदीं निरशनव्रत घेऊन एकसारखी सूर्याकडे दृष्टि लावून ठेविली. सनत्कुमारा, याप्रमाणें सत्राजितानें तप केलें, तेव्हां भगवान् सूर्यनारायण प्रसन्न होऊन त्याच्या पुढें येऊन प्रत्यक्ष उभा राहिला ॥१६॥ तेव्हा तो सत्राजित सूर्य प्रत्यक्ष आला हें पाहून त्याची प्रेमपूर्वक स्तुति करूं लागला. हे तेजोराशे,

व्रतंनिरशनंगृह्यसूर्यसंबद्धलोचनः ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्सत्राजित्पुरतः स्थितः ॥ १६ ॥ सत्राजितोपितुष्टावदृष्ट्वादेवंदिवाकरम् ॥ तेजोराशेनमस्तेस्तुनमस्तेसर्वतोमुख ॥ १७ ॥ विश्वव्यापिन्नमस्तेस्तुनमस्तेविश्वरूपिणे ॥ त्रयीमूर्तेनमस्तेस्तुदेवत्रयनमोस्तुते ॥ १८ ॥

तुला नमस्कार असो. तूं सर्वतोमुख आहेस ॥ १७ ॥ विश्वाला व्यापणाऱ्या तुला नमस्कार असो. विश्वरूपी जो तूं त्या तुजकारणें नमस्कार असो. ऋग्वेद, यजुर्वेद आणि सामवेद ही वेदत्रयी ज्याची मूर्ति आहे, अशा तुला नमस्कार असो. ब्रह्मा, विष्णु व शिव या देवत्रयरूपी जो तूं त्या तुला नमस्कार असो ॥ १८ ॥ हे कश्यपाच्या पुत्रा, तुला नमस्कार असो. हे हरिदश्वा (हिरवे घोडे आपल्या रथाला जुंपणाऱ्या) तुला नमस्कार असो. सर्व ग्रहांच्या राजा, तुजकारणें नमस्कार असो. अत्यंत प्रखर तेज आहे ज्याचें अशा तुला नमस्कार असो. ॥ १९ ॥ वेदत्रयरूपी व सर्वांचाही देव जो तूं त्या तुजकारणें नमस्कार असो. देवा सूर्यनारायणा, प्रसन्न हो आणि

काश्यपेयनमस्तेस्तुहरिदश्वनमोस्तुते ॥ ग्रहराजनमस्तेस्तुनमस्तेचंडरोचिषे ॥१९॥ वेदत्रयनमस्तेस्तुसर्वदेवनमोस्तुते ॥ प्रसीदपाहिदेवेशसुदृष्ट्या मांदिवाकर ॥ २० ॥ इत्थंसंस्तूयमानोसौदेवदेवोदिवाकरः ॥ स्निग्धगंभीरमधुरंसत्राजितमुवाचह ॥ २१ ॥ सूर्यउवाच ॥ वरंब्रूहिप्रदास्यामियत्तेमनसिवर्तते ॥ सत्राजितमहाभागतुष्टोहंतवनिश्चयात् ॥ २२ ॥ ॥

कृपादृष्टीनें माझें रक्षण कर ॥ २० ॥ सनत्कुमारा, याप्रमाणें सत्राजितानें स्तविलेला असा जो भगवान् देवांचाही देव सूर्यनारायण तो मोठ्या प्रेमानें, गंभीर व मधुर अशा वाणीनें सत्राजिताप्रत बोलता झाला ॥ २१ ॥ सूर्य ह्मणतो, बा सत्राजिता, मी प्रसन्न झालों, काय पाहिजे तो वर माग. तुझा दृढ निश्चय पाहून मला फार संतोष झाला आहे. ॥ २२ ॥

तें सूर्याचें वचन ऐकून सत्राजित ह्मणाला, भगवन्, जर तूं प्रसन्न झाला आहेस, तर तूं आप-
ल्याजवळचा तो स्यमंतक मणि मला दे. असें त्या सत्राजिताचें भाषण ऐकतांच तत्काल तो रत्न-
रूप मणि आपल्या गळ्यांतून काढून सत्राजितास देऊन ॥ २३ ॥ सूर्य ह्मणाला, सत्राजिता,
हा महामणि सामान्य नाहीं. प्रतिदिवशीं याच्यापासून आठ भार सुवर्ण उत्पन्न होतें, परंतु जो

सत्राजितउवाच ॥ स्यमंतकमणिंदेहियदितुष्टोसिभास्कर ॥ ददौतस्यच
तद्रत्नंस्वकंठादवतार्यसः ॥ २३ ॥ भास्करउवाच ॥ भाराष्टकंशातकुंभंस्र
वतेसौमहामणिः ॥ शुचिष्मतासदाधार्यंरत्नमेतन्महोत्तमं ॥ २४ ॥ सत्रा
जितक्षणेनैतदशुचिंहंतिमानवं ॥ इत्युक्त्वांतर्दधेदेवस्तेजोराशिर्दिवाकरः
॥ २५ ॥ तत्कंठरत्नज्वलमानरूपीपुरंसकृष्णस्यविवेशसत्वरं ॥ दृष्ट्वातुलो
कामनसादिवाकरंसंचिंतयंतोहिविमुष्टदृष्टयः ॥ २६ ॥ ॥

पुरुष शुद्ध व सदाचारी असेल त्याणें मात्र हा अति उत्तम मणि धारण करावा ॥ २४ ॥ अशुचि
मनुष्यानें ह्याला स्पर्श केला तर हा मणि क्षणांत त्याचा नाश करील. असें सांगून तो तेजाचा
राशी भगवान् सूर्य तत्काल गुप्त झाला ॥ २५ ॥ नंतर सूर्यानें दिलेला तो मणि गळ्यांत धारण

करून त्यांच्या तेजानें देदीप्यमान होत्साता श्रीकृष्णाच्या द्वारकेंत सत्राजित शीघ्र प्राप्त झाला,
त्याला पहतांच तेजानें लोकांचे डोळे दिपून गेले, आणि हा सूर्यच येत आहे काय असा लोक
मनांत विचार करूं लागले ॥ २६ ॥ कित्येक असें ह्मणूं लागले कीं, श्रीकृष्णाला पाहण्याकरितां
हा सूर्यनारायणच आला आहे यांत संशय नाहीं. तेव्हां श्रीकृष्ण ह्मणाला, लोकहो, हा सूर्य
नव्हे. सत्राजितानें तपश्चर्या करून सूर्यापासून मणि मिळविला तो गळ्यांत बांधून त्याच्या यो-

समागतोयंहरिदश्वदीधितिर्जनार्दनंद्रष्टुमसंशयेन ॥ नायंसहस्रांशुरितीहलो
काःसत्राजितोयंमणिकंठभास्वान् ॥२७॥ स्यमंतकंमहारत्नंदृष्ट्वातत्कंठमंडले ॥
स्पृहांचक्रेजगन्नाथोनजहारमणिंततः ॥ २८ ॥ सत्राजितोजातभयोयाचयि
ष्यतिमांहरिः ॥ प्रसेनायददौभ्रात्रेधार्योऽयंशुचिनात्वया ॥ २९ ॥ ॥

गानें तेजस्वी असा सत्राजित येत आहे ॥ २७ ॥ सत्राजित जवळ आला, तेव्हां श्रीकृष्णानें
त्याच्या कंठांत तें स्यमंतक महारत्न पाहून हा मणि आपल्याला असावा अशी इच्छा दर्शविली,
परंतु त्यापासून तो मणि घेतला नाहीं ॥ २८ ॥ श्रीकृष्ण आपल्याजवळ मणि मागेल अशी
सत्राजितास भीति उत्पन्न होऊन त्याणें तो मणि आपला कनिष्ठ बंधु जो प्रसेन त्याला दिला

आणि सांगितलें कीं हा मणि तूं शुचिर्भूतपणानें धारण करीत जा ॥ २९ ॥ एके दिवशीं प्रसेन तो उत्तम मणि गळ्यांत घालून घोड्यावर बसून मृगया करण्याकरितां श्रीकृष्णाबरोबर अरण्यांत गेला ॥ ३० ॥ त्या वेळीं तो प्रसेन कंठांत मणि असून घोड्यावर बसलेला अशुचि असा असल्यामुळें " सूर्याच्या सांगण्याप्रमाणें " नाश पावला. एका सिंहाची गांठ पडून त्यानें तत्काल

एकदाकंठदेशेसौक्षिप्त्वातंमणिमुत्तमं ॥ मृगयाक्रीडनार्थायययौकृष्णेनसंयुतः ॥ ३० ॥ अश्वारूढोऽशुचिश्चासौहतःसिंहेनतत्क्षणात् ॥ रत्नमादायसिंहोपिगच्छन्जांबवताहतः ॥ ३१ ॥ नीत्वासविवरेरत्नंददौपुत्रायजांबवान् ॥ पुरींविवेशकृष्णोपिस्वकैःसर्वैःसमावृतः ॥ ३२ ॥ ॥

त्याला ठार मारिलें आणि त्याच्या गळ्यांतील मणि घेऊन तो चालला, इतक्यांत त्या सिंहाची व आस्वलांचा राजा जांबवान् याची गांठ पडली, तेव्हां जांबवंतानें सिंहास मारिलें आणि त्याच्या जवळचा तो मणि घेऊन ॥३१॥ आपल्या गुहेंत नेऊन पुत्राला खेळण्याकरितां दिला, मृगयेच्या नादांत प्रसेनाची काय व्यवस्था झाली हें कृष्णाला मुळींच माहित नव्हतें. बहुत वेळ शिकार

खेळून कृष्ण आपल्या इष्टमित्रांसह परत द्वारकेंत आला ॥ ३२ ॥ प्रसेन कृष्णाबरोबर गेला होता तेव्हां कृष्ण आला असून प्रसेन अद्याप आला नाहीं यामुळें मोठी काळजी लागून सत्राजित म्हणूं लागला कीं, मण्याच्या लोभानें त्या पापी कृष्णानें माझ्या बंधूला मारिलें यांत संशय नाहीं. हाय हाय! आतां काय करावें! ॥ ३३ ॥ द्वारकेंतील लोकही परस्पर त्याचप्रमाणें बोलूं लागले हें वर्तमान कृष्णाला समजलें. तेव्हां आपल्यावर खोटा अपवाद आला हें पाहून त्याला फार

प्रसेनोद्यापिनायातिहतःकृष्णेननिश्चितं ॥ मणिलोभेनहाकष्टंबांधवःपापिनाहतः ॥ ३३ ॥ द्वारकावासिनःसर्वेजनाऊचुःपरस्परं ॥ वृथापवादसंतप्तःकृष्णोपिनिरगाच्छनैः ॥ ३४ ॥ सहैवतैर्यथारण्येदृष्ट्वासिंहेनपातितं ॥ प्रसेनंवाहनयुतंतत्पदानुचरःशनैः ॥ ३५ ॥ ॥

वाईट वाटून तो प्रसेनाचा शोध लावण्याकरितां कोणास नकळतां निघून गेला ॥ ३४ ॥ त्याचे बरोबर कांहीं लोक निघाले, त्यांसहवर्तमान तो श्रीकृष्ण अरण्यामध्यें जाऊन शोधूं लागला तों घोड्यासहित प्रसेनाचें प्रेत पाहून याला सिंहानें मारिलें असावें असा तेथें लागलेल्या सिंहाच्या पावलांवरून निश्चय करून त्या पावलांवरूनच सिंहाचा हळुहळू माग काढीत चालला ॥३५॥

तों पुढें आस्वलानें मारिलेला सिंह दृष्टीस पडला. मग आस्वलाच्या पावलांच्या मागानें त्याच्या बिळापर्यंत जाऊन तेथें सर्व मंडळी ठेवून स्वतः श्रीकृष्ण एकटाच त्या आस्वलाच्या बिळांत शिरला. ती गुहा शंभर योजनें (४०० कोस) लांब होती. तेथें अंधकार गच्च भरला होता तरी श्रीकृष्णानें आपल्या तेजानें त्याचा ॥ ३६ ॥ नाश करीत शेवटपर्यंत गमन केलें. तों पुढें उत्तम

ऋक्षेणनिहतंदृष्ट्वाकृष्णश्चर्क्षबिलंगतः ॥ विवेशयोजनशतमंधकारंस्वतेजसा ॥ ३६ ॥ निवारयन्ददर्शाग्रेप्रासादंबद्धभूमिकं ॥ तंकुमारंजांबवतोदोलायाममितद्युतिं ॥ ३७ ॥ माणिक्यंलंबमानंचददर्शभगवान्हरिः॥ रूपयौवनसंपन्नांकन्यांजांबवतींपुनः ॥ ३८ ॥ ॥

तयार केलेला एक बंगला त्याच्या दृष्टीस पडला व तेथें लहान मुलाचा एक पाळणा टांगलेला असून त्यांत मोठा तेजस्वी असा जांबुवंताचा पुत्र निजला आहे ॥ ३७ ॥ व स्यमंतक मणि त्या मुलाला खेळण्याकरितां पाळण्याला टांगलेला आहे असें भगवान् श्रीकृष्ण याणें पाहिलें व जवळच एक तारुण्य व उत्तम रूप यांणीं संपन्न अशी जांबवंताची कन्या ॥ ३८ ॥

त्या पाळण्यास झोंके देत होती तिला त्या कमलाक्ष भगवान् श्रीकृष्णानें पाहिलें तेव्हां तो त्या सुंदर हास्ययुक्त मुलीला पाहून मोठें आश्चर्य करूं लागला. तों ती मुलगी पाळण्याला झोंके देतां देतां याप्रमाणें (पुढें सांगितल्याप्रमाणें) वारंवार गीत गाऊं लागली ॥ ३९ ॥ गीताचा अर्थ— सिंहें प्रसेन वधिला, जांबवंतें तो मारिला, रडूं नको तूंहि मुला, तुझाची हा स्यमंतक ॥४०॥ असें

दोलांदोलयमानाचददर्शकमलेक्षणः॥विस्मयंतुमहच्चक्रेदृष्ट्वातांचारुहासिनीं ॥ दोलांदोलयमानाचजगौगीतमिदंमुहुः ॥३९॥ सिंहःप्रसेनमवधीत्सिंहोजांबवताहतः॥ सुकुमारकमारोदीस्तवह्येषस्यमंतकः ॥४०॥ मदनज्वरदाहार्तादृष्ट्वा तंकमलेक्षणं॥ उवाचललितंबालागम्यतांगम्यतामिति॥४१॥ रत्नंगृहीत्वावेगेनयावच्छेतेतुजाम्बवान् ॥ इत्याकर्ण्यहसन्शौरिःशंखंदध्मौप्रतापवान् ॥४२॥

गीत ह्मणत आहे तों त्या मुलीची दृष्टि श्रीकृष्णाकडे गेली, तेव्हां त्याच्या रूपानें मदनपीडित होऊन मधुर वाणीनें ह्मणाली. अहो, तुह्मी लवकर येथून निघून जा निघून जा ॥ ४१ ॥ जोंपर्यंत माझा पिता जांबवान् निजला आहे तोंपर्यंत हें रत्न घेऊन निघून जा. असें तिचें वचन श्रीकृष्णानें ऐकिलें, तेव्हां किंचित् हास्य करून आणि मोठ्या जोरानें त्यानें आपला शंख वाजविला ॥४२॥

शंखाचा शब्द श्रवण करितांच तो आस्वलांचा राजा जांबवान् एकाएकीं जागा होऊन कृष्णाशीं लढूं लागला. त्या उभयतांचें मोठें भयंकर युद्ध झालें ॥४३॥ तिकडे जे कृष्णाच्या बरोबरचे द्वारकेंतील लोक गुहेच्या द्वाराशीं बसले होते ते सहा दिवस वाट पाहून गुहेंत आस्वलानें कृष्णास भक्षिलें असावें किंवा कृष्ण आंत घुस्मटून खचित मेला असावा असा निश्चय करून परत द्वारकेस

आकर्ण्यसहसोत्थाययुयुधेऋक्षराट्ततः ॥तयोर्युद्धमभूद्घोरंहरिजांबवतो स्तदा ॥ ४३ ॥ द्वारकावासिनःसर्वेगतास्तेसप्तमेदिने ॥ मृतःकृष्णोनिरी क्षन्तोनिःसंदिग्धंविचार्यच ॥४४॥ परलोकक्रियांचक्रुःपरेतस्यतुतेतदा ॥ एकविंशद्दिनंयावद्बाहुप्रहरणोविभुः ॥ ४५ ॥ युयुधेतेनऋक्षेणयुद्धकर्मणि तोषितः ॥ जांबवान्प्राक्तनंस्मृत्वादृष्ट्वादेवबलंमहत् ॥ ४६ ॥ ॥

गेले॥४४॥परलोकवासी झालेल्या कृष्णाची त्यांणीं यथाविधि उत्तरक्रिया केली.इकडे श्रीकृष्णानें गुहेंत एकवीस दिवसपर्यंत बाहुयुद्ध ॥ ४५ ॥ त्या जांबवंताशीं केलें तेव्हां त्याच्या पराक्रमानें व युद्धकौशल्यानें तो आस्वलांचा राजा जांबवान् फार संतुष्ट झाला.आणि त्याला पूर्वींच्या गोष्टीची आठवण झाली.व त्याणें श्रीकृष्ण हा सामान्य मनुष्य नसून साक्षात्ईश्वर आहे असें जाणलें॥४६॥

जांबवान् श्रीकृष्णास म्हणाला, हे देवा, मी सर्व देव, दैत्य, यक्ष, राक्षस, दानव यांना अजिंक्य असूनही तूं आज मला जिंकलें यावरून खचित तूं सर्व देवांचा ईश्वर आहेस ॥४७॥ तं साक्षात् विष्णु आहेस हें मी जाणतों; नाहींतर इतकें बल दुसऱ्याच्या अंगीं असणार कोठून? अशा भाषणानें श्रीकृष्णाला प्रसन्न करून जांबवंतानें तें उत्तम रत्न (स्यमंतकमणि) त्याला अर्पण

जांबवानुवाच ॥ अजेयोहंसुरैःसर्वैर्यक्षराक्षसदानवैः ॥ त्वयाजितोहंदेवेशदे वस्त्वमसिनिश्चितं ॥ ४७॥ जानेत्वांवैष्णवंतेजोनान्यथाबलमीदृशं ॥ इतिप्र साद्यदेवेशंददौमाणिक्यमुत्तमं ॥ ४८ ॥ सुतांजांबवतींनामभार्यार्थंवरवर्णि नीम् ॥ पाणिंवैग्राहयामासदेवदेवंचजांबवान् ॥ ४९ ॥ मणिमादायदेवोपि जांबवत्यापिसंयुतः ॥ तद्वृत्तांतंसमाचष्टेद्वारकावासिनांस्वयं ॥ ५० ॥ ॥

केलें ॥ ४८ ॥ आणि तो जांबवान् जी श्रेष्ठ पुरुषांनीं वरण्यास योग्य अशी जांबवतीनामक आपली कन्या ती त्यास स्त्री करण्याकरितां देऊन त्या देवदेवाकडून तिचें यथाविधि पाणिग्रहण करविता झाला ॥ ४९ ॥ नंतर तो भगवान् श्रीकृष्ण स्यमंतकमणि घेऊन जांबवतीसह-

गण०

॥२४॥

वर्तमान मोठ्या आनंदानें परत आपल्या नगरींत आला. त्यानें घडललें सर्व वर्तमान द्वारकावासी लोकांना स्वतः सांगितलें ॥ ५० ॥ नंतर श्रीकृष्णानें सभा करून त्या सभेंत सत्राजिताला बोलावून सर्वांच्या समक्ष तें स्यमंतक रत्न त्याच्या स्वाधीन केलें. आणि तो श्रीकृष्ण आपण मिथ्यापवादापासून मुक्त झाला ॥ ५१ ॥ याप्रमाणें सत्राजिताला स्यमंतक मणि पुन्हा

कथा.

सत्राजितस्यमाणिक्यंदत्तवान्संसदिस्थितः ॥ मिथ्यापवादसंशुद्धिंप्राप्त वान्मधुसूदनः ॥ ५१ ॥ सत्राजितोपिसंत्रस्तःकृष्णायप्रददौसुतां ॥ सत्यभामांमहाबुद्धिर्ददौसर्वगुणान्वितां ॥ ५२ ॥ शतधन्वाक्रूरमुख्यायाद वादुष्टमानसाः ॥ सत्राजितेनतेवैरंचक्रूरत्नाभिलाषिणः ॥ ५३ ॥ ॥

मिळाला. नंतर तो महाबुद्धिवान् सत्राजितही आपण श्रीकृष्णावर घातलेल्या खोटे आळेपासून भय पावून श्रीकृष्णाच्या मनांतील राग जावा झणून सर्वगुणयुक्त जी आपली सत्यभामानामक कन्या ती श्रीकृष्णास अर्पण करिता झाला ॥ ५२ ॥ नंतर शतधन्वा, अक्रूर इत्यादि दुष्टबुद्धि कांहीं यादव स्यमंतकमण्याच्या इच्छेनें त्या सत्राजिताशीं वैर करून त्याला मारण्याची संधी

॥२४॥

पाहूं लागले ॥५३॥ तों एके समयीं श्रीकृष्ण द्वारकेंतून बाहेर (हस्तनापुराकडे) गेला असतां ती संधि पाहून पापबुद्धि दुरात्मा शतधन्वा यानें सत्राजितास ठार मारिलें आणि त्याच्या जवळचा स्यमंतक मणि हरण केला ॥ ५४ ॥ त्या वेळीं सत्यभामा माहेरीं झणजे सत्राजिताच्याच घरीं होती. तिनें लागलेंच श्रीकृष्ण होता तेथें जाऊन आपल्या बापाचा दुष्टांनीं कसा वध केला

दुरात्माशतधन्वापिगतेकृष्णेथपांडवान् ॥ सत्राजितंनिहत्याशुमणिंजग्राहपापधीः ॥ ५४ ॥ कृष्णस्यपुरतःसत्यासमाचष्टेविचेष्टितं ॥ अंतर्हृष्टोबहिःकोपीकृष्णःकपटनायकः ॥५५॥ बलदेवंपुरोवाक्यमुवाचधरणीधरः ॥ हत्वासत्राजितंदुष्टोमणिमादायगच्छति ॥ ५६ ॥ निहत्यशतधन्वानंगृहीत्वारत्नमावयोः ॥ ममभोग्यंचतद्रत्नंभविष्यतिसुनिश्चितं ॥ ५७ ॥ ॥

तें सर्व वर्तमान कृष्णास सांगितलें. कृष्ण कपटनायकच होता, त्याला ही गोष्ट ऐकून एकप्रकारें समाधान वाटलें, तरी बाहेरून त्यानें अतिशय क्रोधाचा आवेश दाखविला ॥ ५५ ॥ आणि तो बलरामाजवळ असें झणाला कीं, दादा, दुष्ट शतधन्वा सत्राजितास मारून मणि घेऊन जात आहे ॥ ५६ ॥ तर त्या शतधन्व्यास मारून तें रत्न आपण घेऊं या. कारण तें आपलेंच

५

आहे. सत्राजिताचें तें रत्न आतां खरोखर आपणास मिळालें पाहिजे ॥५७॥ याप्रमाणें जें कृष्ण बोलला तें शतधन्व्याच्या कानावर गेलें, तेव्हां तो अत्यंत भयभीत होऊन त्यानें अक्रूराला बोलावून तो स्यमंतक मणि त्याचे हवालीं केला ॥ ५८ ॥ आणि आपण फार त्वरित चालणाऱ्या अशा घोडीवर बसून दक्षिण दिशेला पळत सुटला.तेव्हां बलराम आणि कृष्ण हे उभयतां रथावर

एतच्छ्रुत्वाभयत्रस्तोशतधन्वापियादवः ॥ आहूयाक्रूरनामानंमाणिक्यंप्र
ददौचसः ॥ ५८ ॥ आरुह्यवडवांवेगान्निर्गतोदक्षिणांदिशं ॥ रथस्थाव
नुगच्छेतांतदारामजनार्दनौ ॥ ५९ ॥ शतयोजनमात्रेणममारवडवात
दा ॥ पलायमानोनिहतःपदातिस्तुपदातिना ॥ ६० ॥ ॥

बसून त्याचे पाठीं लागले ॥ ५९ ॥ शतधन्वा पुढें व राम कृष्ण त्याच्या मागें याप्रमाणें जातां जातां शंभर योजनें गेले. शेवटीं फार चालल्यामुळें श्रमानें शतधन्व्याची घोडी एकाएकीं मरण पावली. तेव्हां शतधन्वा मरणाचे भयानें पायींच पळूं लागला. तो पायीं पळतो आहे असें पाहून कृष्ण रथावरून उतरून पायीं धांवत एकटाच त्याच्या पाठीस लागला आणि त्याला गांठून

कृष्णानें तत्काळ त्याचा शिरश्छेद केला व त्याच्या वस्त्रांत मण्याचा शोध केला परंतु मणि मिळाला नाहीं ॥६०॥ इकडे बलराम रथावरच बसला होता, तेथें कृष्ण परत येऊन बलरामाला ह्मणाला, दादा, स्यमंतक मण्याचे लोभानें आह्मीं शतधन्व्याला निरर्थक मारला. कारण त्याच्याजवळ मणि मुळींच मिळाला नाहीं ॥ ६१ ॥ तें कृष्णाचें भाषण ऐकून बलराम फारच रागावला आणि

रथस्थेबलदेवेतुहतोरत्नस्यलोभतः ॥ नदृष्टंतत्रतद्रत्नंबलदेवंपुरोवदत्
॥ ६१ ॥ तदाकर्ण्यमहारोषादुवाचवचनंबली ॥ कपटीत्वंसदाकृष्णलो
भीपापीसुनिश्चितं ॥ ६२ ॥ अर्थायस्वजनंहंसिकस्त्वांबंधुःसमाश्रयेत् ॥
अनेकैःशपथैःकृष्णोबलदेवंप्रसादयन् ॥ ६३ ॥ ॥

ह्मणाला; कृष्णा तूं सर्वकाळ फार कपटी आहेस, मोठा लोभी आहेस व अत्यंत पापी आहेस, यांत कांहीं संशय नाहीं ॥ ६२ ॥ केवळ द्रव्याच्या लोभानें आपल्या कुळांतल्या मनुष्याचा घात करितोस तेव्हां तुला आपल्या बंधुवर्गांतून कोण अनुसरेल ? हें बलरामाचें भाषण ऐकून कृष्णानें त्याची खातरी ह्मणून शेंकडों आणा शपथा घेतल्या ॥ ६३ ॥

गण०

॥२६॥

कथा॰

तेव्हां त्याचें मन अंमळ शांत झालें. समूळ राग नाहींसा झाला नाहीं. मग शतधन्व्याला व्यर्थ मारिल्याबद्दल दुःख दाखवून धिक्कार असें बोलून बलराम कांहीं दिवस विदर्भ देशांत संचार करण्याकरितां गेला व कृष्ण आपल्या रथांत बसून द्वारकेंत आला ॥ ६४ ॥ तरी सर्व लोक ह्मणूं लागले, हा कृष्ण मोठा दुष्ट आहे, यानें शतधन्व्याला मारून रत्न आपण बळकावलें आणि त्या

सोपिधिक्कष्टमित्युक्त्वाययौवैदर्भमंडलं ॥ कृष्णोपिरथमारुह्यद्वारकांप्रययौ पुनः ॥६४॥ तथैवोचुर्जनाःसर्वेनसाधीयानयंहरिः ॥ निष्काशितोरत्नलो भाज्ज्येष्ठोभ्राताबलोबली ॥ ६५ ॥ तच्छ्रुत्वादीनवदनःपापीयानिवसंस्थि तः ॥ वृथाभिशापसंतप्तोबभूवसजगत्पतिः ॥६६॥ अक्रूरोपिविनिष्क्रम्य तीर्थयात्रानिमित्ततः ॥ काशींगत्वासुखेनासौयज्ञेयज्ञपतिंप्रभुं ॥ ६७ ॥

॥२६॥

निमित्तानें आपला वडील बंधु बलराम यालाही घालवून दिलें ॥ ६५ ॥ तें लोकांचें भाषण ऐकून तो जगत्पति श्रीकृष्ण त्या खोट्या आळीच्या योगानें संतप्त होऊन एखाद्या अपराध्यासारखा दीनवदन होऊन राहिला ॥ ६६ ॥ स्यमंतक मणि अक्रूराजवळ ठेविला होता हें पूर्वीं

सांगितलेंच आहे. कृष्णानें शतधन्व्याला मारला हें समजतांच अक्रूरही कृष्णाच्या भीतीनें तीर्थयात्रेचें निमित्त करून द्वारकेंतून निघून काशींत जाऊन स्यमंतक मण्यापासून उत्पन्न होणाऱ्या द्रव्यानें मोठ्या आनंदानें यज्ञपति प्रभूची आराधना करून त्यास संतुष्ट करिता झाला. तो मोठा बुद्धिमान् असल्यामुळें त्यानें अनेक देवालयें, धर्मशाळा, उत्तम उत्तम घरें वगैरे बांधून तें काशी-

तोषमुत्पादयामासतेनद्रव्येणबुद्धिमान् ॥ सुरालयगृहैश्चित्रैर्नगरंसमक ल्पयत् ॥ ६८ ॥ नदुर्भिक्षंनवैरोगाईतयोनचविड्वरं ॥ शुचिनाधार्यतेय त्रमणिःसूर्यस्यनिश्चितं ॥६९॥ जानन्नपिहितत्सर्वंमानुषंभावमाश्रितः ॥ लोकाचारंतथामायामज्ञानंचसमाश्रितः ॥ बंधुवैरंसमुत्पन्नंलांछनंसमुप स्थितं ॥ ७० ॥ ॥ ॥

नगर सुशोभित केलें ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ सूर्यनारायणाचा तो स्यमंतक मणि जेथें शुचिर्भूतपणानें बाळगला जात आहे तेथें कधींहि दुर्भिक्ष, रोग, अतिवृष्टि, अनावृष्टि हीं व्हायचीं नाहींत. तसेच इतर कोणतेही उत्पात व्हायचे नाहींत. त्याप्रमाणें स्यमंतक घेऊन अक्रूर काशींत राहूं लागला तेव्हांपासून तेथें कोणतेंच अरिष्ट येईना असें झालें ॥६९॥ अक्रूर काशींत आहे व स्यमंतक मणि

त्याच्या जवळ आहे हें सर्वांतर्यामी कृष्ण जरी जाणत होता तरी त्यानें मनुष्यभावाचा आश्रय केलेला असल्यामुळें लोकाचार, माया, आणि अज्ञान यांस धरून सामान्य मनुष्यासारखा चिंता करूं लागला. ती अशी कीं, बंधूंमध्यें वैर उत्पन्न झालें, वृथा लांछन आलें ॥ ७० ॥ एकामागून एक असे अनेक वृथापवाद येत आहेत, आतां हें सर्व कसें नाहींसें होईल अशी चिंता करीत बसला असतां नारदऋषि प्राप्त झाला ॥ ७१ ॥ तेव्हां कृष्णानें त्याची पूजा करून त्याला सुखा-

वृथापवादबहुलंजायमानंकथंहरेत् ॥ इतिचिंतातुरंकृष्णंनारदःसमुपस्थितः ॥ ७१ ॥ गृहीत्वातत्कृतांपूजांसुखासनगतोब्रवीत् ॥ नारदउवाच ॥ किमर्थंखिद्यसेदेवकिंवातेशोककारणम् ॥७२॥ यथावृत्तंसमाचष्टनारदायचकेशवः ॥ जानामिकारणंदेवयदर्थंलांछनंतव ॥ ७३ ॥ ॥

सनावर बसविलें. कृष्णाची चिंतातुर मुद्रा पाहून त्याला नारद ह्मणाला; हे देवा श्रीकृष्णा, तूं कशाकरितां खिन्न झाला आहेस, तुला शोकाचें कारण काय ? ॥ ७२ ॥ असा नारदाचा प्रश्न ऐकून कृष्णानें जशी गोष्ट झाली होती तशी मुळापासून सर्व त्याला सांगितली. तेव्हां नारद ह्मणाला; देवा, तुझ्यावर असे हे लोकापवाद कां आले हें मी जाणतों ॥ ७३ ॥

तूं भाद्रपदशुक्ल चतुर्थीचे दिवशीं चंद्राचें दर्शन केलें ह्मणून तुझ्यावर हें वृथा लांछन प्राप्त झालें ॥ ७४ ॥ तें ऐकून श्रीकृष्ण ह्मणाला, नारदा, त्या दिवशीं चंद्रदर्शन केलें असतां कोणता दोष लागतो व शुक्ल द्वितीयेचे दिवशीं चंद्राचें मुद्दाम दर्शन कां करितात तें मला सत्वर सांग ॥७५॥ याप्रमाणें कृष्णाचा प्रश्न ऐकून नारदऋषि ह्मणाला, चंद्र आपल्या रूपाच्या गर्वानें अगदीं फुगला

त्वयाभाद्रपदेशुक्लेचतुर्थ्यांचंद्रदर्शनं॥ कृतंतेनसमुत्पन्नंलांछनंतुवृथैवहि॥७४॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ वदनारदमेशीघ्रंकोदोषश्चंद्रदर्शने ॥ किमर्थंतुद्वितीयायांतस्यकुर्वंतिदर्शनं ॥७५॥ नारदउवाच ॥ गणनाथेनसंशप्तश्चंद्रमारूपगर्वतः ॥ त्वद्दर्शनेनराणांहिवृथानिंदाभविष्यति ॥ ७६ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ किमर्थंगणनाथेनशप्तश्चंद्रःसुधामयः ॥ इदमाख्यानकंश्रेष्ठंयथावद्वक्तुमर्हसि ॥ ७७ ॥

होता ह्मणून गणपतीनें त्याला असा शाप दिला कीं, जो मनुष्य तुझें दर्शन घेईल त्याला व्यर्थ लोकापवाद लागेल ॥७६॥ हें ऐकून श्रीकृष्ण ह्मणाला, हे नारदऋषे, अमृतमय अशा चंद्राला गणनाथानें कोणत्या कारणास्तव शाप दिला हें उत्तम आख्यान जसें पूर्वीं झालें असेल तसें मला सांगण्याविषयीं आपण योग्य आहांत ॥ ७७ ॥

ाण०

।२८।

कृष्णाचें भाषण ऐकून नारद ह्मणाला, जेव्हां गणनायक प्रकट झाला तेव्हां भगवान् शंकरानें त्याला सर्व गणांचें आधिपत्य दिलें आणि अणिमा, महिमा, लघिमा, गरिमा, ॥ ७८ ॥ प्राप्ति, प्राकाम्य, ईशित्व व वशित्व, ह्या नांवांच्या ज्या आठ सिद्धि त्या ब्रह्मदेवानें गणपतीला भार्या करून दिल्या ॥ ७९ ॥ व गणपतीची पूजा करून ब्रह्मदेव त्याची स्तुति करूं लागला. ब्रह्मदेव

कथा.

नारदउवाच ॥ गणानामाधिपत्येचरुद्रेणविहितःपुरा ॥ अणिमामहिमाचैव लघिमागरिमातथा ॥ ७८ ॥ प्राप्तिःप्राकाम्यमीशित्वंवशित्वंचाष्टसिद्धयः ॥ भार्यार्थंप्रददौदेवोगणेशस्यप्रजापतिः ॥७९॥ पूजयित्वागणाध्यक्षंस्तुतिंकर्तुं प्रचक्रमे ॥ ब्रह्मोवाच ॥ गजवक्रगणाध्यक्षलंबोदरवरप्रद ॥८०॥ विघ्नाधीश्वर देवेशसृष्टिसंहारकारक ॥ यःपूजयेद्गणाध्यक्षंमोदकाद्यैःप्रयत्नतः ॥ ८१ ॥ ॥

ह्मणाला, हे भगवन् गजवक्रा, गणाध्यक्षा, लंबोदरा, वरदायका ॥८०॥ तूं सर्व विघ्नांचा मुख्य ईश्वर, सर्व देवांचा स्वामी व जगाचे सृष्टिसंहार करणारा असा आहेस. जो मनुष्य मोठ्या प्रयत्नानें मोदकादि अत्युत्तम पदार्थांनीं यत्नानें गणाध्यक्षाची (तुझी) पूजा करितो ॥ ८१ ॥ ॥२८॥

त्यास निर्विघ्नपणानें सिद्धि प्राप्त होते यांत संशय नाहीं. आणि हे गणाध्यक्षा, जे तुझी पूजा केल्यावांचून सिद्धीची इच्छा करितात ते दैत्य किंवा मोठे देवही असले तरी ॥ ८२ ॥ त्यांला कोट्यवधि कल्पशतांनींही ती होत नाहीं. हे गणाध्यक्षा, विष्णूनें तुझी भक्ति केली तिचे प्रभावानें तो जगाचें रक्षण करीत आहे ॥८३॥ तसाच रुद्र विश्वाचा संहार करितो तोही तुझ्याच भक्तीनें आणि तुझ्याच भक्तीच्या प्रभावानेंच मीही जग उत्पन्न करितों. याप्रमाणें ब्रह्मदेवानें

तस्यप्रजायतेसिद्धिर्निर्विघ्नेननसंशयः ॥ असंपूज्यगणाध्यक्षंयेवांछंतिसुरासुराः ॥८२॥ नतेषांजायतेसिद्धिःकल्पकोटिशतैरपि ॥ त्वद्भक्त्यातुगणाध्यक्ष विष्णुःपालयतेसदा ॥ ८३ ॥ रुद्रोपिसंहरत्याशुत्वद्भक्त्यैवकरोम्यहं ॥ इत्थंसंस्तूयमानोसौदेवदेवोगजाननः ॥ ८४ ॥ उवाचपरमप्रीतोब्रह्माणंजगतांपतिः ॥ श्रीगणेशउवाच ॥ वरंब्रूहिप्रदास्यामियत्तेमनसिवर्तते ॥ ८५ ॥

स्तुति केली ती श्रवण करून देवांचा परम देव गजानन ॥ ८४ ॥ जगाचा पति फार संतुष्ट होऊन ब्रह्मदेवाला ह्मणाला, हे विधात्या, मी संतुष्ट झालों आहें तर तुझ्या मनांत जो इष्ट असेल तो वर माग ॥ ८५ ॥

हें ऐकून ब्रह्मदेव ह्मणाला, हे प्रभो, जर प्रसन्न झाला असशील तर मी सृष्टि करण्याचें जें कार्य करीत आहें तें निर्विघ्नपणें सिद्ध होत जावें हा वर दे याप्रमाणें ब्रह्मदेवाची प्रार्थना ऐकून गणनाथानें तुझ्या इच्छेप्रमाणें होईल असा त्याला वर दिला. नंतर हातांत मोदक घेऊन ॥ ८६ ॥ सत्यलोकापासून हळुहळू स्वेच्छेनें आकाशमार्गानें गणराज चालला होता. तो चंद्रलोकांत प्राप्त

ब्रह्मोवाच ॥ क्रियमाणस्यमेसृष्टिर्निर्विघ्नंजायतांप्रभो ॥ एवमस्त्वितिदेवोसौ गृहीत्वामोदकान्करे ॥८६॥ सत्यलोकात्समागत्यस्वेच्छयागगनेशनैः ॥ चंद्रलोकंसमासाद्यस्खलितोगणनायकः ॥ ८७ ॥ उपहासंमहच्चक्रेसोमोरूपमदान्वितः॥ तंदृष्ट्वाकोपताम्राक्षोगणनाथःशशापह ॥ ८८॥ दर्शनीयःसुरूपोहं सुंदरश्चाहमित्यथ ॥ गर्वितोसिशशांकत्वंफलंप्राप्स्यसिसत्वरं ॥ ८९ ॥ ॥

झाला व तेथें त्याला सहज ठेंच लागली व तीमुळें तो खालीं पडला ॥ ८७ ॥ तेव्हां चंद्रानें आपल्या रूपाच्या गर्वानें गणपतीचा मोठा उपहास केला. तो त्याचा उन्मत्तपणा गणनाथाला सहन झाला नाहीं. तत्काल रागानें डोळे लाल करून त्यानें चंद्राला शाप दिला ॥८८॥ गणनाथ

ह्मणाला, अरे चंद्रा, मी मोठा सुरूप आहें व सुंदर दिसतों असा तुझ्या मनांत मोठा गर्व आहे पण याचें फळ तुला लौकरच प्राप्त होईल ॥ ८९ ॥ आजपासून लोक कोणी तुला पाप्याला पहाणार नाहींत, जे मनुष्य मृगलांछन अशा तुला न समजून पाहतील ॥ ९० ॥ त्यांच्यावर खचित खोटा आरोप येईल. याप्रमाणें गणनाथानें चंद्राला भयंकर शाप दिला तो ऐकून जिंकडे-

अद्यप्रभृतिलोकास्त्वांनहिपश्यंतिपापिनं ॥ येपश्यंतिप्रमादेनत्वांनरामृगलांछनं ॥ ९० ॥ मिथ्याभिशापसंयुक्ताभविष्यंतिहितेध्रुवं ॥ हाहाकारोमहान्जातःश्रुत्वाशापंचभीषणं ॥ ९१ ॥ अत्यंतंम्लानवदनोजलेचंद्रःसमाविशत् ॥ कुमुदंकौमुदीनाथस्थितस्तत्रकृतालयः ॥ ९२ ॥ ततोदेवर्षिगंधर्वानिराशोद्विग्नमानसाः ॥ तुरासाहंपुरोधायजग्मुस्तेतंपितामहं ॥ ९३ ॥ ॥

तिकडे मोठा हाहाकार झाला॥९१॥नंतर तो कौमुदीचा नाथ चंद्र अगदीं म्लानमुख होऊन तत्काल उदकांत शिरला आणि तेथेंच रात्रिविकासी कमलाला आपलें राहण्याचें स्थान करून दडून बसला॥९२॥नंतर चंद्र नाहींसा झाल्यामुळें देव,ऋषि,गंधर्व इत्यादि सर्व लोक निराश व उद्विग्नांतःकरण होत्साते इंद्राला पुढें करून ते आपलें दुःख निवेदन करण्याकरितां ब्रह्मदेवाजवळ गेले॥९३॥

ण०

१०॥

त्यांनीं ब्रह्मदेवास नमस्कार करून चंद्राच्या सर्व चेष्टा सांगितल्या आणि गणपतीनें चंद्राला शाप दिला तोही सांगितला ॥९४॥ तेव्हां भगवान् ब्रह्मदेव कांहीं वेळ मनांत विचार करून देवांला असें ह्मणाला, बापा इंद्रा, गणेशाचा शाप दूर करण्याविषयीं कोणाचें सामर्थ्य आहे बरें ॥९५॥ फार काय सांगूं, भगवान् रुद्र किंवा मी अथवा विष्णु यांच्या हातून देखील

कथा.

दृष्ट्वापितामहंदेवंशशंसुश्चंद्रचेष्टितं ॥ दत्तःशापोगणेशेनकथयामासुराद रात् ॥ ९४ ॥ विचार्यभगवान्ब्रह्मातान्सुरानिदमब्रवीत् ॥ गणेशशापो देवेंद्रशक्यतेकेननान्यथा ॥ ९५ ॥ कर्तुंरुद्रेणनमयाविष्णुनाचापिनिश्चि तं ॥ तमेवदेवदेवेशंव्रजध्वंशरणंसुराः ॥ सएवशापमोक्षंचकरिष्यतिनसं शयः ॥९६॥ देवाऊचुः ॥ केनोपायेनवरदोगजवक्रोगणेश्वरः ॥ पिता महमहाप्राज्ञतदस्माकंवदप्रभो ॥ ९७ ॥ ॥ ॥

दूर करवणार नाहीं हें खचित आहे. याकरितां हे देव हो, देवदेवांचाहि ईश जो गणनायक त्यालाच तुह्मी सर्व शरण जा ह्मणजे तो या चंद्राला शापापासून मुक्त करील यांत संशय नाहीं ॥ ९६ ॥ हें ऐकून देव ह्मणाले, हे महाबुद्धिमंता समर्था पितामहा, तो गजवक्र गणेश्वर कोणत्या ॥३०॥

उपायानें आह्मांस वर देणारा होईल तें कृपा करून सांगा ॥ ९७ ॥ असें देवांचें वाक्य ऐकून ब्रह्मदेव ह्मणाला, गणनाथाला आराधन करण्याचा मार्ग ह्मटला ह्मणजे प्रत्येक चतुर्थीचे दिवशीं त्या देवदेवाची नियमानें पूजा करावी. त्यांत विशेषतः कृष्णचतुर्थीचे दिवशीं नक्तव्रत करावें (चंद्रोदयानंतर भोजन करावें)॥९८॥ रात्रौ पूजा करून तुपांत तळलेले मोदक गणपतीस अर्पण

पितामहउवाच ॥ चतुर्थ्यांदेवदेवोऽसौपूजनीयःसदैवहि ॥ कृष्णपक्षेविशेषे णनक्तंकुर्याच्चतद्व्रतं ॥ ९८ ॥ अपूपैर्घृतसंयुक्तैर्मोदकैःपरितोषयेत् ॥ मधुरान्नं हविष्यंचस्वयंभुंजीतवाग्यतः ॥९९॥ स्वर्णरूपंगणेशस्यदातव्यंब्राह्मणायच ॥ शक्त्याचदक्षिणांदद्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ १०० ॥ एवंश्रुत्वाचतेसर्वेप्रेष यामासुर्गीष्पतिं ॥ सगत्वाकथयामासचंद्रायब्रह्मणोदितं ॥ १०१ ॥ ॥

करून संतुष्ट करावें. नंतर मौन धारण करून मधुर असें हविष्यान्न आपण भोजन करावें॥९९॥ गणेशाची प्रतिमा सुवर्णाची करावी व पूजा झाल्यावर ती ब्राह्मणाला द्यावी. यथाशक्ति द- क्षिणा द्यावी. सामर्थ्य पुष्कळ असून दक्षिणा थोडी देणें असें करूं नये ॥ १०० ॥ याप्रमाणें

ब्रह्मदेवाचें भाषण ऐकून सर्व देवांनीं बृहस्पतीस तत्काळ चंद्राकडे पाठविला. तेव्हां बृहस्पति चंद्राजवळ जाऊन ब्रह्मदेवानें जें काय सांगितलें होतें तें सर्व चंद्रास सांगता झाला॥१०१॥नंतर जसें पूर्वीं ब्रह्मदेवानें सांगितलें होतें त्याप्रमाणें चंद्रानें भक्तिपूर्वक चतुर्थीव्रत करून गणपतीची आराधना केली तेव्हां तो भगवान् गणनायक त्या व्रताच्या योगानें संतुष्ट होऊन चंद्रापुढें प्रत्यक्ष प्रगट झाला ॥ १०२ ॥ तेव्हां अष्टसिद्धींसहवर्तमान क्रीडा करीत असलेल्या गणनायकाला

व्रतंचक्रेततश्चंद्रोयथोक्तंब्रह्मणापुरा ॥ आविर्बभूवभगवान्गणेशोव्रततोषितः ॥१०२॥तंक्रीडमानंगणनायकंचतुष्टावदृष्ट्वातुकलानिधानः ॥त्वंकारणंकारण कारणानांवेत्तासिवेद्यंचविभोप्रसीद ॥१०३॥ प्रसीददेवेशजगन्निवासगणेशलं बोदरवक्रतुंड ॥ विरिंचिनारायणपूज्यमानक्षमस्वमेगर्वकृतंचहास्यं ॥१०४॥

पाहून तो कलानिधि चंद्रमा अत्यंत नम्र होऊन त्याची स्तुति करूं लागला. चंद्र ह्मणतो, हे भगवन्, तूं सर्व जगताचें कारण असून सर्व कारणांचेंही कारण जाणणारा आहेस. आणि जाणण्याविषयींही योग्य आहेस. तस्मात् हे सर्वव्यापका, प्रसन्न हो ॥ १०३ ॥ हे गणेशा, हे लंबोदरा, हे वक्रतुंडा, हे देवेशा, हे जगन्निवासा, मजवर अनुग्रह कर. ब्रह्मदेव, नारायण इत्यादि

देवांनींही ज्याची पूजा केली आहे असा तूं परम श्रेष्ठ असून पूर्वीं मीं गर्वानें तुझा उपहास केला त्याची क्षमा कर ॥१०४॥ जे तुझी पूजा न करितां आपण केलेल्या कार्याची सिद्धि व्हावी अशी इच्छा करितात, ते मूर्ख आणि सर्व लोकांत अत्यंत दुर्दैवी होत यांत कांहीं संशय नाहीं. हे भगवन् आतां मीं तुझा सर्व प्रभाव जाणला आहे ॥१०५॥ जे तुझ्या सेवेविषयीं उदासीन राहतात ते

येत्वामसंपूज्यगणेशनूनंवांछंतिमूढाःस्वकृतार्थसिद्धिं॥ तेदैवनष्टाविदितंचलो केज्ञातोमयातेसकलःप्रभावः ॥ १०५ ॥ येचाप्युदासीननरास्तुपापास्तेयांति वासंनरकेसदैव ॥ हेरंबलंबोदरमेक्षमस्वदुश्चेष्टितंतत्करुणासमुद्र ॥१०६॥ एवं संस्तूयमानोऽसौचंद्रेणाथगजाननः ॥ गणेश उवाच ॥ तुष्टोऽहंतवदास्यामि वरंब्रूहिनिशाकर ॥ १०७ ॥ ॥ ॥ ॥

पापी लोक नेहमीं नरकवास पावतात. हे हेरंबा, हे लंबोदरा, तूं केवळ करुणासमुद्र आहेस, मीं जें वाईट आचरण केलें त्याची क्षमा कर ॥ १०६ ॥ याप्रमाणें चंद्रानें स्तुति केली, तेव्हां तो गजानन त्याला ह्मणाला, हे निशाकरा, आतां मी तुला प्रसन्न झालों आहें तर तूं मजपाशीं वर माग

॥ १०७ ॥ असें गणेशाचें वचन ऐकून चंद्र ह्मणाला, हे गणेश्वरा, तुझ्या प्रसादेंकरून मी शाप-
निर्मुक्त होत्साता पूर्वींप्रमाणें पुनः लोकांला दर्शनीय व्हावें हेंच मला दे ॥१०८॥ असें चंद्राचें
भाषण ऐकून गणपति ह्मणतो, चंद्रा, तूं यावांचून जो दुसरा वर मागशील तो मी तुला देईन
परंतु हें मात्र देणार नाहीं. याप्रमाणें गणनायक सांगत असतां ब्रह्मादिक सर्व देव भयपीडित

चंद्रउवाच॥ लोकानांदर्शनीयोहंभवामिपुनरेवहि ॥ विशापोऽहंभविष्यामि
त्वत्प्रसादाद्गणेश्वर ॥ १०८ ॥ गणेशउवाच ॥ वरमन्यंप्रदास्यामिनैतद्देयंम
यातव ॥ ततोब्रह्मादयःसर्वेसमाजग्मुर्भयार्दिताः ॥ विशापंकुरुदेवेशप्रार्थया
मोवयंतव ॥ १०९ ॥ विशापमकरोचंद्रंकमलासनगौरवात् ॥ भाद्रशुक्लचतु
र्थ्यांतुयेपश्यंतिसदैवहि ॥ ११० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

होत्साते तेथें येऊन गणपतीला ह्मणाले, हे देवा, आह्मी सर्व देव तुझी प्रार्थना करीत आहों, तर
ह्या चंद्राला तूं शापमुक्त कर ॥१०९॥ असें ब्रह्मादिकांची प्रार्थना ऐकून गणनाथ ब्रह्मदेवाच्या
मानास्तव चंद्रास शापमुक्त करिता झाला. गणनाथ ह्मणाला, चंद्रा, भाद्रपदशुक्लचतुर्थीदिवशीं

जे तुला पाहतील ॥११०॥ त्यांला एक वर्षपर्यंत मिथ्यापवाद प्राप्त होईल यांत कांहीं संशय नाहीं.
जे प्रत्येक महिन्याचे आरंभीं द्वितीयेला तुझें दर्शन करतील ॥ १११ ॥ त्यांला पाप लागणार
नाहीं. नंदिकेश्वर ह्मणतात, हे सनत्कुमारा, याप्रमाणें गणनायकानें वरदान दिलें तेव्हांपासून सर्व
लोक शुक्ल द्वितीयेचे दिवशीं आदरपूर्वक चंद्राचें दर्शन करितात ॥११२॥ गणनाथानें याप्रमाणें

मिथ्यापवादमावर्षंप्राप्स्यंतीहनसंशयः ॥ मासादौपूर्वमेवत्वांयेपश्यंतिसदाज
नाः ॥१११॥ भद्रायांशुक्लपक्षस्यतेषांदोषोनजायते ॥ तदाप्रभृतिलोकोयंद्वि
तीयायांकृतादरः ॥ ११२ ॥ पुनरेवतुपप्रच्छकलावान्गणनायकं ॥ केनोपा
येनदेवेशतुष्टोभवसितद्वद ॥ ११३ ॥ गणेशउवाच ॥ सदाकृष्णचतुर्थ्यांतु
मोदकाद्यैःप्रपूज्यमाम्॥ रोहिण्यासहितंत्वांचसमभ्यर्च्यविधानतः ॥ ११४ ॥

उश्शाप दिला तो श्रवण करून चंद्रानें पुन्हा त्याला प्रश्न केला. चंद्र ह्मणाला, हे भगवन्, कदाचित्
चतुर्थीचे दिवशीं माझें दर्शन झालें असतां जो दोष प्राप्त व्हावयाचा तो कोणत्या उपायानें जाईल
व हे देवेशा, तूं कोणत्या उपायानें प्रसन्न होतोस तें सांग ॥११३॥ हें ऐकून गणेश ह्मणाला, नेहमीं

कृष्णचतुर्थीचे दिवशीं मोंदकादिकांचा नैवेद्य करून जो माझी पूजा करील व तुझ्या उदयानंतर रोहिणीसहित तुझें यथाविधि पूजन करील॥११४॥ व आपल्या सामर्थ्याप्रमाणें माझी सुवर्णाची प्रतिमा करून ब्राह्मणाला देईल व नंतर यथाविधि कथा ऐकून भोजन करील॥११५॥त्याचीं नेहमीं सर्व संकटें मी निवारण करीन. भाद्रपदमासीं शुक्लचतुर्थीचे दिवशीं माझी सुवर्णाची किंवा

यथाशक्त्याचमद्रूपंस्वर्णेनपरिकल्पितं ॥ दत्वाद्विजायभुंजीयात्कथांश्रुत्वाविधानतः ॥ ११५ ॥ सदातस्यकरिष्यामिसंकष्टस्यनिवारणम् ॥ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यांतुमृन्मयीप्रतिमाशुभा ॥ ११६ ॥ हेमाभावेतुकर्तव्यानानापुष्पैःप्रपूज्य मां ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाज्जागरंचविशेषतः ॥ ११७ ॥ स्थापयेदव्रणंकुंभं धान्योपरिसुशोभितं ॥ यथाशक्त्याचमद्रूपंशातकुंभेनयोजितं ॥ ११८ ॥

शक्ति नसल्यास मृत्तिकेची चांगली प्रतिमा करून तिचें नानाप्रकारच्या पुष्पांनीं पूजन करून ब्राह्मणांला भोजन द्यावें. नंतर रात्रीं विशेष जागरण करावें ॥११६॥११७॥ यथाविधि पूजन करावें ह्मणून जें सांगितलें याचा प्रकार असा कीं, ज्याला छिद्र नसेल असा एक सुशोभित कलश

खालीं धान्य घालून त्यावर स्थापावा. त्याच्यावर यथाशक्ति माझी सोन्याची प्रतिमा करून ठेवावी ॥११८॥ दोन वस्त्रें त्या कलशाभोंवतीं गुंडाळावीं. मोंदकादिकांनीं माझी पूजा करावी. पूजा करणाऱ्या मनुष्यानें त्या वेळीं लाल वस्त्रें धारण केलेलीं असावीं. ब्रह्मचर्ययुक्त शुचि असावें ॥११९॥ सोन्याची प्रतिमा करण्याचें सामर्थ्य नसेल तर रुप्याचीहि करावी. जे मला उपचार

वस्त्रद्वयसमाच्छन्नंमोदकाद्यैःप्रपूज्यमां ॥ रक्तांबरधरोमर्त्योब्रह्मचर्यरतःशुचिः ॥११९॥रजतस्यतुरूपंमेयथाशक्त्याविनिर्मितं॥ शिवायवस्त्रंप्रियायचउपवस्त्रं गणाधिपे ॥ १२० ॥ गंधंलंबोदरायेतिपुष्पंसिद्धिप्रदायच ॥ धूपंगजमुखायेतिदीपंमूषकवाहिने ॥१२१॥ विघ्ननाथायनैवेद्यंफलंसर्वार्थसिद्धिदे ॥ तांबूलं कामरूपायदक्षिणांधनदायच ॥ १२२ ॥

अर्पण करावयाचे त्यांमध्यें शिवप्रियायनमः ह्मणून वस्त्र द्यावें, गणाधिपायनमः ह्मणून उपवस्त्र द्यावें॥१२०॥ लंबोदरायनमः ह्मणून गंध द्यावें, सिद्धिप्रदायनमः ह्मणून पुष्प अर्पावें, गजमुखायनमः ह्मणून धूप व मूषकवाहनायनमः ह्मणून दीप अर्पण करावा ॥१२१॥ विघ्ननाथायनमः यानें

ण०

॥३४॥

कथा.

नैवेद्य व सर्वार्थसिद्धिदायनमः यानें फल, कामरूपायनमः यानें तांबूल आणि धनदायनमः या नांवानें दक्षिणा अर्पण करावी ॥ १२२ ॥ नंतर उंसाच्या कांड्यांनीं व मोदकांनीं नाममंत्रांनीं होम करावा, नंतर विसर्जन करावें. याप्रमाणें केलें असतां सर्व सिद्धि प्राप्त होतात ॥१२३॥ याप्रमाणें यथाविधि विघ्नेशाची पूजा करून व कथा श्रवण करून पुढें सांगितलेल्या मंत्रानें तें

इक्षुदंडैर्मोदकैश्चहोमंकुर्याच्चनामभिः ॥ विसर्जनंततःकुर्यात्सर्वसिद्धिप्रदायकं ॥१२३॥ एवंसंपूज्यविघ्नेशंकथांश्रुत्वाविधानतः ॥ मंत्रेणानेनतत्सर्वंब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ १२४ ॥ दानेनानेनदेवेशप्रीतोभवगणेश्वर ॥ सर्वत्रसर्वदादेवनिर्विघ्नंकुरुसर्वदा ॥१२५॥ मानोन्नतिंचराज्यंचपुत्रपौत्रान्प्रदेहिमे ॥ गावोधान्यं चवासांसिदद्यात्सर्वंस्वशक्तितः ॥ १२६ ॥ ॥ ॥ ॥

पूजापीठ व इतर साहित्य ब्राह्मणाला दान करावें॥१२४॥दानमंत्रार्थ, हे देवेशा, हे गणेशा, ह्या दानानें प्रसन्न हो. हे देवा, सर्व ठिकाणीं, सर्वकाळीं माझीं कार्यें निर्विघ्न होऊं दे॥१२५॥ माझी प्रतिष्ठा वाढूं दे, मला राज्य दे, पुत्र दे, नातू दे, गाई, धान्य आणि वस्त्र इत्यादि सर्व मला दे॥१२६॥

॥३४॥

असा मंत्र ह्मणून यथाशक्ति मिळविलेलें साहित्य ब्राह्मणाला देऊन मौन धारण करून भोजन करावें. जेवणांत मोदक घारगे वगैरे गोड गोड पदार्थ असावेत. खारट आंबट असूं नयेत॥१२७॥ गणराज ह्मणतो, चंद्रा, याप्रमाणें जो माझें व्रत करितो त्याला मीं सर्वदा जय देतों, त्याच्या कार्यांची सिद्धि व धन धान्य व विपुल संपत्तिही मी देतों ॥ १२८ ॥ असें सांगून विघ्नराज भग-

दत्वातुसर्वंब्राह्मणायस्वयंभुंजीतवाग्यतः ॥ मोदकापूपमधुरंलवणक्षारवर्जितं ॥१२७॥ एवंकरोतियश्चंद्रतस्याहंसर्वदाजयं ॥ सिद्धिंचधनधान्यंचददामिविपुलांप्रजां ॥१२८॥ इत्युक्त्वांतर्दधेदेवोविघ्नराजोविनायकः ॥ तद्व्रतंकुरुकृष्ण त्वंततःसिद्धिमवाप्स्यसि ॥ १२९ ॥ नारदेनैवमुक्तश्चव्रतंचक्रेहरिःस्वयं ॥ मिथ्यापवादंनिर्मृज्यततःकृष्णोभवच्छुचिः ॥ १३० ॥ ॥ ॥

वान् गणपति तेथेंच गुप्त झाला. नारद ह्मणतात हे कृष्णा, तूं हें गणराजाचें व्रत कर ह्मणजे तुला सिद्धि प्राप्त होईल ॥१२९॥ नंदिकेश्वर ह्मणतात, हे सनत्कुमारा, नारदानें याप्रमाणें सांगितलें तें श्रवण करून आपल्यावर आलेला मिथ्यापवाद दूर करण्याकरितां कृष्णानें स्वतः हें व्रत केलें

तेव्हां त्याच्या प्रभावानें कृष्णावरचा अपवाद जाऊन तो शुद्ध झाला ॥ १३० ॥ आणि त्या वेळीं गणपति श्रीकृष्णास प्रसन्न होऊन दर्शन देऊन ह्मणाला, कृष्णा, तुझें स्यमंतमणिनामक आख्यान व चंद्राचें सर्व चरित्र जे श्रवण करितील त्यांला मिथ्यापवाददोष कधीं लागणार नाहीं॥१३१॥भाद्रपदशुक्लचतुर्थीचे दिवशीं कदाचित् चंद्राचें दर्शन झालें तर त्या दोषाचा परिहार होण्याकरितां

येशृण्वंतितवाख्यानंस्यमंतकमणीयकं ॥ चंद्रस्यचरितंसर्वंतेषांदोषोनजायते ॥१३१॥ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यांतुकचिचंद्रस्यदर्शनं ॥ जातंतत्परिहारार्थंश्रोतव्यंसर्वमेवहि ॥ १३२ ॥ यदायदामनःकष्टंसंदेहउपजायते ॥ तदातदाचश्रोतव्यमाख्यानंकष्टनाशनं ॥ एवमुक्त्वागतोदेवोगणेशःकृष्णतोषितः ॥१३३॥ यदायदापश्यतिकार्यमुत्थितंनारीनरश्चाथकरोतितद्व्रतं ॥सिध्यंतिकार्याणिमनेप्सितानिकिंदुर्लभंविघ्नहरेप्रसन्ने ॥ १३४ ॥ ॥ ॥ ॥

हें आख्यान श्रवण करावें ॥१३२॥ याशिवाय जेव्हां जेव्हां मनाला कष्ट उत्पन्न होतात व संदेह उत्पन्न होतो तेव्हां दुःखनाश करणारें हें आख्यान श्रवण करावें. याप्रमाणें कृष्णाला सांगून त्याच्या व्रताचरणानें संतुष्ट झालेला गणपति जाता झाला ॥१३३॥ नंदिकेश्वर सनत्कुमाराला

ह्मणतात, ज्या ज्या वेळीं स्त्री अथवा पुरुष कांहीं कार्य करण्याला प्रवृत्त होईल त्या त्या वेळीं हें व्रत करून गणनाथाची आराधना करावी ह्मणजे मनांत इष्ट असलेलीं सर्व कार्यें सिद्ध होतात. विघ्ननाश करणारा गणनाथ प्रसन्न झाल्यावर जगामध्यें दुर्लभ ह्मणून काय आहे? ॥ १३४ ॥

इति श्रीस्कंदपुराणे नंदिकेश्वरसनत्कुमारसंवादे स्यमंतकोपाख्यानं संपूर्णम् ॥

इति श्रीस्कंदपुराणे नंदिकेश्वरसनत्कुमारसंवादे स्यमंतकोपाख्यानमहाराष्ट्रभाषार्थः समाप्तः ॥

हें पुस्तक, मुंबईंत 'निर्णयसागर' छापखान्याचे मालक तुकाराम जावजी यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.
शाके १८३६, सन १९१४.

Publisher:— Tukaram Javaji,
Printer:—R. Y. Shedge,
the "Nirnaya-sagar" Press,
23 Kolbhat Lane, Bombay.

इति श्रीसिद्धिविनायकपूजा सार्थकथा ॥

॥७॥